

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 121 (7046)

"Azərbaycan dünyanın konfliktli müzakirələrinin aparılma biləcəyi əsas mərkəzdir"

8

SƏS

11 iyul 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Tarixi ənənə, milli maraqlar

4

Azərbaycan-İran münasibətlərində yeni dövr başlayıb

Ermənistanda artmaqda olan

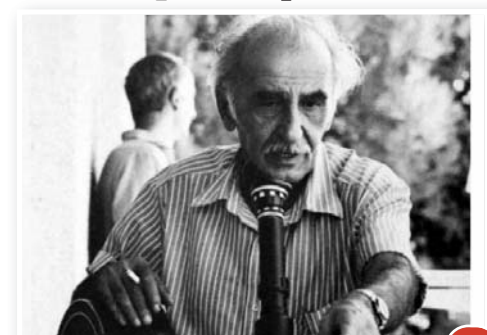
BƏD BİNLİK

"Seçki istənilən ölkə üçün dövlətçilik imtahanıdır"

8

Sənət dünyasının böyük rejissoru

8

İşdən çıxarılan şəxsə nə qədər təzminat ödənilməlidir?

6

5

İspaniyalı futbolçu Pelenin rekordunu yeniləyib

16

Heyif səndən abır, heyif səndən həya, heyif səndən ar...

12

11 iyul Ümumdünya Əhali Günüdür. Bu əlamətdar tarixi 1989-cu ildə BMT-nin əhali problemlərinin həllinə yardım göstərən ən iri beynəlxalq təşkilatı olan Əhali Fondu təsis edib. Bu günün qeyd olunmasında məqsəd ailə planlaşdırılmasının əhəmiyyəti, gender bərabərliyi, yoxsulluq, qadın sağlamlığı və insan hüquqları kimi dünya əhalisi ilə bağlı müxtəlif məsələlər barədə məlumatlılığı artırmaq, insanların problemlərinə xüsusi diqqət yetirmək və ümumi inkişafı nail etməkdir.

Dünya əhalisinin demoqrafyasını və onun qanunauyğunluqlarını öyrənmək iqtisadi coğrafiyanın əsas vəzifələrindən biridir. Demoqrafiya yunan sözüdür. Demos - xalq, qrafos - yazıram deməkdir. Demoqrafiya əhali artımının qanunauyğunluqları, onun sosial-iqtisadi şəraitdən, təbii amillərdən asılılığını, miqrasiyanı, əhali sıxlığını və onun paylanmasını öyrənən elmdir. Məlumdur ki, dünya əhalisinin demoqrafyası tarixin müxtəlif dövrlərində sabit olmamış, hər zaman dəyişikliyə məruz qalmışdır. Statistika göstəricilərə nəzər salsaq görərik ki, 1900-də dünya əhalisi 1.6 mlrd., 1960-da 3 mlrd., 2000-də 6 mlrd. olmuşdur. Demoqrafiyaların hesablamalarına görə dünya əhalisi bu sürətlə artmağa davam etsə 2040-də dünyamızda 10 mlrd. insan yaşayacaq. 2100-cü

İqtisadi tərəqqi - demoqrafik inkişaf!

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi sosialyönlü uğurlu siyasət nəticəsində əhalinin sosial rifah halı yüksəlib

böyük hissəsi yeni 85%-i şərq yarımkürəsində yaşayır. Əhalinin orta sıxlığına görə birinci yeri Banqladeş tutur. Avropada isə sıxlığına görə ilk yerləri Niderland və Almaniyaya tutur. Burada sıxlıq hər km2 2000 nəfərdir. Dünyanın ən çox sıx məskunlaşmış əraziləri Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya, Çin, Koreya, İndoneziya, Vyetnamdır. Bu ərazilərdə 2 milyard əhali yaşayır.

Sosioloqlar belə müəyyən etmişlər ki, insan bioloji varlıq kimi 100-140 il yaşaya bilər. Ancaq, faktiki olaraq müxtəlif sosial-iqtisadi və ekoloji amillərin təsiri nəticəsində insan bu yaşdan çox az yaşayır. Ancaq son dövrlər insan ömrünün uzanması müşahidə olunur. Belə ki, 1950-ci ildə dünyada insanların orta ömür müddəti 50 il idisə, 1994-cü ildə 64,9 yaş, 2019-cu ildə isə 72,3 yaş olub. 2030-cu ildə isə daha iki ilədək artacağı proqnozlaşdırılır. Avropada 65 yaş və ondan yuxarı əhalinin sayı 19% təşkil edir. Bu rəqəm Şimali Amerikada 16%-dir. 2050-ci ildə isə bu göstəricilərin uyğun olaraq, 28% və 23% təşkil edəcəyi gözlənilir. Asiya, Latın Amerikasına və Karib hövzəsində yaşlı sakin-

ilə qədər isə 16 milyarda çatacaq və bu da əhali sıxlığının bəzi ölkələrdə yoxsulluq və müharibələrə səbəb olacağı ehtimalı yaratmış olur. Dünyada ən sürətli təbii artım 1950-1970 illərində müşahidə olunmuşdur. Ən çox təbii artım isə 1963-cü ildə qeydə alınmışdır. Bu zaman dünyanın təbii artımı 2,2% təşkil edib. Əhalisinin sayına görə, ilk üç yerdə Çin, Hindistan və ABŞ qərarlaşıb.

DÜNYA ƏHALİSİ YAŞ STRUKTURU

Dünya əhalisi yaş strukturuna görə 3 qrupa bölünür. Birincisi, 0-14 yaş qrupu. Bu yaş qrupu dünya əhalisinin 34%-ni təşkil edir. İkinci yaş qrupu isə 15-65 yaş qrupudur. Bu yaş qrupu cəmiyyətdə maddi nemətlərin əsas istehsalçısıdır. Bu yaş qrupuna dünya əhalisinin 58% cəmlənib. Üçüncü yaş qrupuna isə 65 yaşdan yuxarılar aiddir. 65 yaşdan yuxarılar isə dünya əhalisinin 8% tutur. Əhalinin cins tərkibində isə yeni doğulan uşaqlar arasında oğlanların sayı çoxdur. Yeni doğulan hər 100 qıza 104-107 oğlan düşür. 15 yaşına qədər oğlanların və qızların yaşı bərabərdir. Sonrakı dövrlərdə yaş strukturunda qadınların payı artır. Bunun müxtəlif səbəbləri var. Bu ilk növbədə qadınların orta ömrünün kişilərin orta ömrünə nisbətən çox olması ilə əlaqədardır. Dünya ölkələrində qadınlar kişilərdən çoxdur. Yeni

qadınlar dünya əhalisinin 51% kişilər isə 49% təşkil edir. Ancaq bəzi Asiya və Afrika ölkələrində bu nisbət dəyişir. Buna səbəb erkən nikah, çoxuşaqlılıq, cəmiyyətdə və ailədə qadının hüquqlarının tapdalanması və qadınlara qarşı zorakılıqdır.

İNSAN BİOLOJİ VARLIQ

KİMİ 100-140 İL YAŞAYA BİLƏR

Dünya əhalisinin orta sıxlığına gəlincə isə bir çox faktorlara görə regiondan regiona dəyişir. Hazırda dünya əhalisinin orta sıxlığı hər km2 45 nəfərdir. Dünya əhalisinin

lərin sayı hazırkı 8%-dən 18%-dək artacaq. Hazırda Afrika dünyanın ən gənc qitəsidir. Ancaq 2050-ci ildə yaşlıların sayı 9 faiz təşkil edəcək. 2004-cü ilin statistikasına əsasən 66,7 il müəyyən olunmuşdur. Dünya əhalisinin orta ömür müddəti artsa da, ümumilikdə regionlar üzə fərq çox böyükdür. Önemli fərq isə inkişaf etmiş və zəif inkişaf etmiş ölkələr arasında qeydə alınmışdır-28 yaş. Qadın və kişilərin orta ömür müddəti arasında da nəzərəcarpacaq fərq vardır. Belə ki, doğulan zaman oğlan uşaqları qız uşaqlarında çox olsa da (100 qıza 104-107 oğlan) 15 yaşdan sonra onlar arasındakı fərq bərabərləşməyə başlayır, sonrakı yaş strukturunda da qadınların sayı üstünlük təşkil edir. Buna bir çox amillər təsir göstərir.

Təbii ki, dünya ölkələrindəki müharibələr, təbii fəlakətlər də insan ölümlərinə səbəb olur. Rusiya-Ukrayna müharibəsinə nəzər salsaq burada nə qədər sayda hərbi qulluqçunun, eləcə də dinc sakinin həlak olmasının şahidi olarıq. Ötən ilin statistik rəqəmlərinə əsasən, müharibə başlayanndan həlak olan 40 mindən çox rusiyalı hərbiçinin adı müəyyən edilib. Onlardan 15 min 520-si 2022-ci ildə, ən azı isə 24 min 100-ü isə 2023-cü ildə həlak olub. Rusiya ordusunun real itkiləri daha böyükdür. Rusiya tərəfinin müharibə başlayanndan bəri ümumi itkilərinin sayı 531 980 nəfərə çatıb.

Ardı səh. 3

Əvvəli səh. 2

AZƏRBAYCAN DÜNYA ƏHALİ GÜNÜNÜ QEYD EDİR

Əlbəttə ki, müasir dövrün çağırışlarına cavab verən, sosial-iqtisadi inkişafı ilə diqqətdə olan Azərbaycan bütün beynəlxalq əhəmiyyət kəsb edən günlər kimi, Dünya Əhali Gününü də 2005-ci ildən etibarən qeyd edir. Son əsrlərdə Azərbaycandakı demografik inkişafa nəzər salsaq görərik ki, 1897-ci ildə Azərbaycanda əhalinin sayı 1 milyon 807 nəfər, Birinci Dünya müharibəsindən əvvəl isə 2 milyon 339 nəfər olub. Dünya müharibəsi, azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasəti, xarici müdaxilələr ölkə əhalisinin sayına mənfi təsir göstərmiş və 1920-ci ildə əhalinin sayı 1 milyon 952 nəfərə düşüb. 1980-ci ildə isə bu say 6 milyonu ötüb. 2000-ci ildə isə 8 milyondan artıq əhali qeydə alınıb.

Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Azərbaycanda MDB məkanında, ilk dəfə olaraq, elmi əsaslarla işlənilib, demografiya sahəsində dövlət strategiyasını müəyyən edən "Azərbaycan Respublikasının Demografik İnkişaf Konsepsiyası" təsdiq edilib. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli 800 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasına əsaslanmaqla, ölkəmizdə davamlı demografik inkişafı təmin edilməsi üçün əhali sakinliyi və demografik inkişaf sahəsində yeni Dövlət Proqramı layihəsi hazırlanaraq həyata keçirilib.

DEMOQRAFİK İNKİŞAFA TƏKAN

Dövlət başçısının sosialyönümlü istiqamətində apardığı uğurlu siyasət nəticəsində əhalinin sosial rifah halı yaxşılaşıb, işsizliyin və yoxsulluğun aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atılıb. Bütün bu və ya digər amillər demografik inkişafa ciddi

İqtisadi tərəqqi - demografik inkişaf!

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi sosialyönümlü uğurlu siyasət nəticəsində əhalinin sosial rifah halı yüksəlib

təsirini göstərib. Əhalisinin sayı hər il, sabit şəkildə artaraq, 10 milyonu ötən Azərbaycanda davamlı sosial-iqtisadi tərəqqi, sosial siyasət davamlı xarakter almaqla, demografik inkişafa təkan verib. Bu, Prezident İlham Əliyevin müdrik və uzaqgörən rəhbərliyi ilə Azərbaycanda iqtisadi inkişaf, sabitlik və əhalinin sosial rifahının yaxşılaşması istiqamətində görülən böyük işlərin nəticəsidir. Aparılan sosial-iqtisadi siyasətin əsas uğurlarından biri kimi, dayanıqlı inkişaf şəraitində Azərbaycanda müsbət demografik şərait bərqərar olub. Azərbaycan, bir çox sahələrdə olduğu kimi, bu baxımdan da, nümunəvi ölkədir. Prezident İlham Əliyevin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası nəticəsində, bütün sahələrdə mühüm tarixi nailiyyətlərə imza atan, iqtisadi qüdrətini artıran, sabitlik,

təhlükəsizlik, əmin-amanlıq məkanı olan ölkəmizdə sosial rifah səviyyəsinin də, davamlı olaraq, yaxşılaşması özünü göstərir. Azərbaycanda hər il doğulanların sayı artır, misal üçün, 2018-ci ildə ölkədə 139 min doğulmuş körpə qeydə alınıb. Ölkəmizdə doğulanların sayı ölənlərin sayını 2-2,5 dəfə üstələyir.

ÖLKƏMİZDƏ HƏR 3 NƏFƏRDƏN BİRİ GƏNC DİR

2020-ci ilin 1 dekabr vəziyyətinə görə Azərbaycan əhalisinin sayı 10 123 004 nəfər təşkil edib. Əhalinin sayı 2019-cu ilə müqayisədə 0,6% artıb. 2021-ci il mart ayının 1-i

vəziyyətinə 10 127 127 nəfərə çatıb. Bu rəqəmlər bir daha göstərir ki, əhalinin sayında artımlar müşahidə edilməkdədir. Statistik rəqəmlərə diqqət yetirsək görərik ki, 2000-ci ildə Azərbaycanda əhalinin sayı 8032,8 olmuşdur. Bunlardan şəhər əhalisi 51,1, kənd əhalisi isə 48,9 təşkil edib. 2024-cü ildə isə əhalinin sayı 10 180,8 nəfər təşkil edib və şəhər əhalisi 54,5, kənd əhalisi isə 45,5 faiz təşkil edir. Əhalinin 49,9 faizini kişilər, 50,1 faizini isə qadınlar təşkil edir. Ölkə əhalisinin 3.057 milyonu 15-35 yaşında, 2,3 milyonu isə 14-29 yaşında olan gənclər təşkil edir. Bu, ölkəmizdə hər 3 nəfərdən birinin gənc olması deməkdir. Gənclərin 48,3 faizini qadınlar təşkil edir. Gənclərin 52,7 faizi şəhər, qalanı isə kənd yerlərində yaşayırlar.

Əhalinin artımı qarşısında genişmiqyaslı tədbirlər görülür, yeni uşaq bağçaları və məktəblər, müalicə müəssisələri və idman kompleksləri istifadəyə verilir. Bununla yanaşı, dövlət başçısının 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası" da mövcud demografik meyillərə və inkişaf perspektivlərinə, ölkənin müəyyən olunmuş iqtisadi prioritetlərinə əsaslanmaqla, səmərəli məşğulluğun təmin edilməsinə yönəldilmiş uzunmüddətli dövlət məşğulluq siyasətini müəyyən edir.

Bu gün ardıcıl olaraq həyata keçirilən islahatlar bizə deməyə əsas verir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ölkədə sosial məsələlərin həllini, əhalinin rifahının yüksəlişini prioritet məsələ hesab edir və ölkəmizdə bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Əvvəla ondan başlayaq ki, Azərbaycan-İran münasibətlərinin tarixi qədimdir, çox hamar olmasa da, düşmənçilik səviyyəsində də olmayıb. Sovet dönmində Moskvanın planları, ideoloji tərtibləri iki qardaş ölkə və xalq arasında gediş-gəlişin, daha sıx əlaqələrin yaranmasını daim əngəlləyib. Müstəqillik dövründə isə tarixi əlaqələr bərpa edildi, bir-birindən ayrı düşmüş ailələr, qardaş və bacılar tapışdılar, birləşdilər. Qeyd etmək yerinə düşər ki, ötən uzun illərin ayrılıqları qardaşlar, doğmalar arasında olan bağları tamamilə qırıb ata-bilməmişdi, 70 illik bolşevik qadağası eyni atanın övladlarını, eyni babanın nəvələrini bir-birindən qopara bilməmişdi. Çünki, kök birdir, gövdə birdir, budaq birdir, yarpaq birdir, çiçək birdir və təbii ki, bar da birdir

Səfəvi sülaləsini Azərbaycanda və İranda hakimiyyətə gətirən yeddi Qızılbaş-Türk tayfalarının Türk kökenli Qacarlar sülaləsinin süqutundan ötən 100 il ərzində, yeni islam inqilabı nəticəsində taxtından salınan Pəhləvi şahdan sonra İranın seçilən prezidentləri arasında Azərbaycan kökenlilərinin olmaması diqqət çəkən məqamlardandır. Halbuki, İranda qələbə qazanmaq üçün türk mənşəli seçicilərin kifayət qədər çox olduğu da reallıqdır. Amma ötən illər ərzində türk mənşəli şəxslərdən kimsə bu kürsüyə oturmaq şərəfinə nail olmayıb.

Azərbaycanla İran İslam Respublikası arasında münasibətlərin normal və səmimi qonşuluq münasibətləri çərçivəsində qurulması ənənəsi Ulu Öndər Heydər Əliyevin vaxtından qoyulub. Heydər Əliyev İrana səfəri çərçivəsində bu ölkənin Ali dini lideri Əli Xamneyi ilə görüşləri yəqin ki, hamının yadındadır. Ulu Öndərin iki qardaş ölkə arasında münasibətlərin daim inkişaf etməsi üçün nə qədər çalışdığını da unutmamışıq. Amma bəzi qüvvələrin səyi nəticəsində münasibətlərin normal məcraya düşməsi mümkün olmadı. Son 20 ildə də Azərbaycan hakimiyyəti İranla əlaqələrin, iqtisadi, siyasi, mədəni münasibətlərin milli maraqlarımız çərçivəsində normallaşması üçün geniş proqramlar həyata keçirməyə çalışsa da, sonunda istənilən nəticə əldə edilmirdi. Sərhəddə

Tarixi ənənə, milli maraqlar

Azərbaycan-İran münasibətlərində yeni dövr başlayıb

baş verənlər, Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyinə qanlı terror hücumu və s. iki ölkə arasında diplomatic əlaqələrin kəsilməsinə hesablanmışdı. Amma xalqlarımızın, hökumətlərimizin, xüsusən də ölkə başçılarının müdrik davranışı, ağıllı addımları sayəsində şər qüvvələrin planları puç oldu.

Ölkələrimizin mehriban qonşuluq və əməkdaşlıqdan savayı seçimi yoxdur: bu, tarixi, siyasi, iqtisadi və s. baxımından zərurətdir. Səbəb isə çox sadədir, Azərbaycanla İran dünya coğrafiyasında və siyasi münasibətlər arealında biri-biri ilə tarixi, mədəni və s. bağlara malik dövlətlərdir. İranın dövlətçi-

lik ənənələrinin formalaşmasında, ölkənin inkişafında və qüdrətlənməsində, mədəni tərəqqisində azərbaycanlıların böyük rolu olub. Çağdaş İranın yerləşdiyi ərazinin etno-kultural və antropoloji məcazları ümumi bəşər mədəniyyəti ilə tarixinin inkişafında əhəmiyyətli yer tutub. Son statistik məlumatlara əsasən, 80 milyonluq İran əhalisinin təxminən yarısı azərbaycanlılardan ibarətdir. Azərbaycan dövləti, azərbaycanlılar heç bir region dövləti, xüsusən də qonşu ölkələrdən hər hansı biri ilə münasibətləri gərginləşdirməyə, siyasi merkantilizm prinsiplərinə əsasən öz məqsədlərini reallaşdırmağa

çalışmayıb və çalışmır.

İran Azərbaycanın yaxın qonşusudur və ölkəmiz bölgənin istisnasız olaraq bütün dövlətləri kimi, İranla da səmərəli əməkdaşlığı davam etdirməkdə maraqlıdır. Hətta kollektiv Qərbin ciddi sanksiyalar tətbiq etdiyi, ətrafında "təzyiqlik həlqəsi" qurmağa çalışdığı vaxtlarda belə Azərbaycan İrana münasibətdə daim düşünlümsü siyasət yeridib.

Bərpa edilən qardaşlıq bağları

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Məsud Pezeşkiana zəng edərək onu İran İslam Respublikasının Prezidenti seçilməsi münasibətilə təbrik etməsi, ona fəaliyyətində uğurlar arzulaması iki ölkə arasında münasibətlərin yeni dövrə qədəm qoyduğuna bir işarədir. Məsud Pezeşkian göstərilən diqqətə və təbriyə, həmçinin Prezident seçilməsi münasibətilə dövlət başçısının daha əvvəl göndərdiyi məktuba görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirib. İran Prezidenti gələcəkdə də ölkələrimiz arasında münasibətlərin bütün sahələrdə inkişaf etdirilməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəyini deyib. Söhbət zamanı ortaq dini-mədəni köklər, dostluq və qardaşlığa əsaslanan Azərbaycan-İran əlaqələrinin bundan sonra da genişlənəcəyinə və müxtəlif sahələri əhatə edən əməkdaşlığımızın inkişaf edəcəyinə əminlik ifadə olunub.

Dövlət başçıları ölkələrimiz arasında inkişafda əldə edilmiş razılışmaların həyata keçirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıblar. Telefon söhbəti əsnasında Azərbaycan və İran prezidentləri qarşılıqlı maraqlı doğuran məsələləri müzakirə ediblər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İran Prezidenti Məsud Pezeşkianı ölkəmizə səfərə dəvət edib. Dəvəti məmnunluqla qəbul edən İran Prezidenti dövlət başçısına minnətdarlığını bildirib və öz növbəsində, Azərbaycan Prezidentini İran İslam Respublikasına rəsmi səfərə dəvət edib.

Bundan sonra nə olacaq?

Telefon zəngi rəsmi Bakının ikitərəfli münasibətlərin inkişafında maraqlı olduğunu göstərir. Azərbaycan İranla daim mehriban qonşuluq siyasətini dəstəkləyib və bu siyasət öz qüvvəsində qalır. Bakının iki əsas gözləntisi var: birincisi, Pezeşkianın prezidentliyi dövründə münasibətlərin daha da inkişaf etməsi, ikincisi, əvvəlki razılışmaların icra edilməsidir. Əliyevin Pezeşkiana zəngində bu məqamlar xüsusilə vurğulanır.

Pezeşkianın prezident seçilməsi İranda Azərbaycanla normallaşma siyasətinin davam edəcəyi gözləntilərini artırır. Cənub qonşumuz, qardaşlarımızın yurdu olan İranda daha öncə Azərbaycanla süni gərginlik yaşanırdı. İşğalçı Ermənistan də bir tərəfdən münasibətlərimizə ləkə salırdı. Amma rəsmi Tehran Bakı ilə gərginliyin İranın bölgədəki maraqlarına zidd olduğunu anladı. Ermənistanın İranın maraqlarının əleyhinə siyasət yürütməsi isə mövqələrdə köklü dəyişikliyin əsasını qoydu. Pezeşkianın seçilməsi prosesin müsbət istiqamətində inkişaf edəcəyinə stimül verir. Əvvəla, Pezeşkian əslən azərbaycanlıdır və yeni prezidentin milli kimliyi də burada mühüm rol oynaya bilər. İkincisi, Bakı ilə normallaşma prosesi İran dövlətinin seçdiyi xəttədir və Pezeşkian bu siyasət davam etdirəcək.

Bu gün isə əsas təşəbbüs Pezeşkian hökumətindən gəlməlidir. Azərbaycan münasibətlərin inkişafını vacibliyini bütün səviyyələrdə artılıq dilə gətirib. Gərginlik tərəflərin heç birinə sərf etmir, Ermənistan üzərindən aparılan siyasəti isə heç bir nəticə vermir. Bunun ən yaxşı nümunəsi Fransadır. İnanırıq ki, rəsmi Tehran bölgədəki maraqları naminə bundan sonra Bakı ilə toqquşma yox, qonşuluq prinsipi əsaslanan siyasət davam etdirəcək.

V.VƏLİYEV

Ermənistan öz arxa-dayağı olan Rusiyaya xəyanətkarlıq edərək, Qərbə tərəf üz tutan zaman həmin tərəfdən də böyük dəstəyin olacağına ümid edib. Haylar ümid ediblər ki, ruslara qarşı xəyanətkarlıqları müqabilində Qərb, Avropa onlara hər bir köməklik göstərəcək və yeri gələndə hələ bir sahib də çıxacaq. Elə zənn ediblər ki, Qərbin məhz Rusiyaya qarşı olan mövqeyinə görə məhz ruslardan imtina etməklə, guya böyük rəğbət də qazanacaqlar, dəstək də. Amma hadisələrin gedişi göstərir ki, ermənilər heç də doğru qənaətdə olmayıblar, yanlışlıqları dəfələrlə öz təsdiqini tapıb və buna görə də haylar istedikləri qədər və istedikləri şəkildə Qərbin dəstəyindən məhrum olduqlarına əmin olduqca işğalçı ölkədə bədbinlik daha da artır...

Formalaşmaqda olan yeni dünyada haylar hələ də özlərini ancaq yol ayrıcında görürlər

Doğrudur, artıq çoxdandır ki, bəresində danışılan yeni dünya hələ yaradılmayıb. Bununla belə, yeni dünyanın formalaşmaqda olduğu da təkzib edilə bilməz. Görünən odur ki, həmin o yeni dünya fəal şəkildə formalaşmaqda olsa da, haylar hələ də özlərini ancaq yol ayrıcında görürlər. Dünyanı indi də ikiüzlülükdə ittiham etməkdən başqa çarə tapmayan ermənilər əslində, özləri məhz ikiüzlülüklerine görə belə bir yol ayrıcında, yaxud marginallaşmış vəziyyətdə qaldıqlarını etiraf etməyə çətinlik çəksələr də, özləri öz vəziyyətlərini hamıdan yaxşı bilirlər. Yaxşı bilirlər ki, onlar məhz dalana dirəniblər və səbəbkar da özləri, öz ikiüzlülükleridir. Lakin haylar vaxtında bilməli idilər ki, xəyanətkarlıqlarına görə dünyanın hansısa ölkəsi onlara nə etibar edə bilirdi, nə də rəğbət bəsləyirdi. Kremlə, ruslara olan xəyanətkarlıqları fonunda nə Qərb, nə də Avropa ermənilərə güvənə bilməzdi və elə də oldu, hansıki bunları müşahidə etmək işğalçı ölkə üçün çox ağırdır və ona görə də erməni ictimaiyyəti arasında bədbinliyin hələ də dinamik şəkildə artmaqda olması tamamilə anlaşılandır.

Qəzəbini gizlədə bilməyən haylar kimi oldu ittiham etməyə çalışırlar

Qərbin, eləcə də Avropanın atdığı addımlardan ancaq narazı qalan haylar Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanın Moskva səfər etməsini, orada Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə danışıqlar aparmasını qətiyyətlə həzm edə bilməyən ermənilər. İndi erməni cəmiyyəti iddia edir ki, Orbanın bu səfəri ancaq səyahət hesab oluna bilər və qətiyyətlə Rusiya-Ukrayna müharibəsini dayandırmaq üçün faydalı sayıla bilməz. Haylar arasında öz qəzəbini gizlədə bilməyənlər Çarlz Mişelə də hədəfə alıblar və onu da ittiham edirlər. Avropa Şurasının səlahiyyət müddəti başa çatan rəhbəri Mişelin öz X hesabında qeyd etdiklərini də həzm edə bilməyən hayların bədbinliyini görməmək mümkün deyil. Onların bu zamana qədər sığındıqları Avropa İttifaqının diplomatik xidmətinin rəhbəri Cozep Borrelin fikirlərinə də istinad etməyə çalışdıqları təsdiq edir ki, yenə də sığınacaq axtarırlar və bu da, əlbəttə ki, vəziyyətlərinin çətin olduğunu düşünmələrindən, bədbinliklərindən irəliləyir. "Avropa İttifaqı Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə rəsmi əlaqələri istisna edir, buna görə də Avropa İttifaqı Şurasına sədrlik edən Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanın Moskva səfəri zamanı onun Avropa İttifaqını təmsil etmək hüququ yoxdur. Bu səfər "sırf ikitərəfli əlaqələr çər-

Ermənistanda artmaqda olan BƏDBİN LİK

çivəsində" baş tutur", deyən Josep Borrelin fikirlərinə istinad edən hayların durumu sanki suda böğulanın saman çöpünə əl atmasına bənzəyir. Çünki görürlər ki, heç də vəziyyət əvvəlki kimi deyil, dünya düzənində baş verənlər də onları qane edə bilməz və nikbinlikdən uzaq olmaları üçün də səbəblər kifayət qədərdir.

Diqqətə çatdırmaq ki, Putin və Orban arasında görüş təxminən üç saata qədər davam edib. Onun gəlişinin məqsədi də maraqlıdır. Bu maraqlı fonunda da şəxsən Orbandan gəlişinin məqsədi də soruşulub. "Əvvəla, Macarıstanın baş naziri kimi, sonra isə heç kim onu bu yarımillikdə Al-yə rəhbərlik edən şəxsin vəzifəsindən azad etməyib", deyə o, Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakovun məhz Orbanın Moskva hansı məqsədlə gəldiyini soruşduğu zaman belə cavab verib. Əslində, Orban bu sual da səbəbsiz yerə ünvanlanmayıb. Məqsəd Orbanın Moskva səfəri ilə bağlı Avropa İttifaqına da, ABŞ kimi bir dövlətə də Rusiyanın müvafiq işarəsini, hətta reaksiyasını belə çatdırmaqdır.

Qərbin kənara çəkiləcəyi təqdirdə vəziyyətlərinin daha acınacaqlı olacağından haylar bərk qorxurlar

Məsələ burasındadır ki, söhbət Kremlin gözlənilən reaksiyasından getməsə də, haylar həmin reaksiyadan da, Orbanın səfərindən də bərk təsirləniblər. Hətta Macarıstanın özünün də bəzi addımları, mövcud vəziyyətdə reaksiyası ermənilərin yetərincə qıcıqlandırır. Xüsusən də, Macarıstanın Almaniya ilə xarici işlər nazirləri səviyyəsində bazar ertəsi baş tutmalı olan ikitərəfli görüşü ləğv etməsi bu mənada diqqəti cəlb etməyə bilməzdi. Bəli, bu barədə Reuters agentliyi Almaniya Xarici İşlər Nazirliyinin adı açıqlanmayan mənbəsinə istinadən xəbər verir. Həmin xəbərə görə, alman depar-

tamenti bu qərardan hətta bərk "çaşıb".

İndi hayları təsirləndirən də, hirsəndirən də, bədbinliyə salan da təkcə Viktor Orbanın, Macarıstanın baş nazirinin Moskva səfəri deyil, əsasən Qərbin buna reaksiya verməməsidir. Haylar indi şikayətlənirlər ki, Qərb bir tərəfdən Orbanı Putinlə görüşə görə qınayırsa, digər tərəfdən də bu səyahətdən hansı faydaların əldə oluna biləcəyini anlamaq istəyir. Deməli, ermənilər belə başa düşürlər ki, Orbanın Rusiyaya səfəri heç də Ukrayna-Rusiya müharibəsi ilə, həmin müharibənin dayandırılması cəhdi ilə bağlı deyil. Bütün bunların fonunda isə onlar hesab edirlər ki, ümumiyyətlə Qərb heç də münafiqlik ilə, müharibə ilə bağlı narahatlıq keçirən deyil. Ələlxüsus da erməniləri incidən odur ki, Qərb ümumiyyətlə, istənilən anda meydanından çəkilsə, heç reaksiya belə verməyə bilər və əgər belə olsa, Ermənistanın taleyi daha acınacaqlı olacaq. Çünki ermənilər bilirlər ki, Rusiyaya qarşı xəyanətlərindən və rusların onlardan üz döndərmələrindən sonra Qərb də kənara çəkilsə, erməni cəmiyyəti üçün daha acınacaqlı olacaq.

Şuşada Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi sammiti hayların yuxularını ərşə çəkib

Xüsusilə diqqətə çatdırmaq yerinə düşərdi ki, Orbanın Azərbaycanın Qarabağ ərazilərinə səfəri, eləcə də belə demək mümkündürsə, buna Çarlz Mişel, Xosep Borrel, Antoni Blinkenin susqunluğu, reaksiya verməməsi də erməniləri tamamilə bədbinləşdirib. Macarıstanın baş nazirinin məhz işğaldan azad olunan ərazilərimizdə olması, xüsusən də Şuşada Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi sammitində iştirak etməsi hayların yuxularını ərşə çəkib. Ona görə hayların yuxuları ərşə çəkilib ki, onlar ABŞ Dövlət Departamentinin və Avropa İttifaqının buna reaksiyasını görmürlər. Hətta Ermənistanın məxsus mətbuat səhifələrində yayımlanan məlumatlardan da görünür ki, erməni cəmiyyəti onların niyə reaksiya vermədiyini sual edir və bunun da nəticəsində

bədbinliklərini də başa düşmək olar. Çünki reaksiyanın olmaması onları ümidsizliyə sürükləyib. Amma başa düşə bilmirlər ki, artıq reallıqlar fonunda heç bir hegemon dövlət, heç bir beynəlxalq təşkilat həqiqətlərə qarşı çıxmaq, işğalçıını müdafiə etmək, sona qədər haqsızın yanında olmaq niyyətində ola bilməz. Məhz bunu başa düşmüş olduqları zaman bədbinliyə düşməkdənsə, reallıqları qəbul etməyi doğru hesab edə bilərlər.

Gah Qərbə, gah da Rusiyaya üz tutmağın heç bir faydası olmadığını gec də olsa anlayanların bədbinliyi anlaşılındır

Erməni cəmiyyətinin məhz dünya düzənində baş verənləri, reallıqları qəbul edə bilmədiyini duymamaq mümkün deyil. Rəsmi Bakının bir-birinin ardınca sazişlər imzalamasına, xüsusən də ölkəmizin Pekinlə strateji tərəfdaşlıq sazişi imzalamasına ABŞ Dövlət Departamentinin susqunluğu və ermənilərin də dedikləri kimi, Ağ Evin "dərin narahatlıq ifadə etməməsi" işğalçı ölkədə ümumiyyətlə qətiyyətlə başa düşülmür. Daha dəqiq desək, haylar bunu başa düşmək istəmirlər. Başa düşmək istəmirlər ki, ABŞ belə öz hegemonluğu fonunda məhz reallıqlarla razılaşmalı olub. Heç Azərbaycan kimi məhz Macarıstanın da öz seçimini etdiyini belə başa düşmək istəmirlər. Dünyanın artıq həqiqətləri görmək, etiaf etmək, qəbul etmək məcburiyyətində qaldığını da görmək haylar üçün ağır gəlir. Elə məhz buna görə də yol ayrıcında qalıblar və bilmirlər hansı stulda otursunlar. Bu səbəbdən də haylar gah Qərbə, gah da Rusiyaya üz tuturlar ki, bunun da heç bir faydası olmur. Əksinə, onların ikiüzlülükləri özlərinə olan inamsızlığa səbəb olur. Haylar bilirlər ki, Qərb Ermənistanın təhlükəsizliyinə də, maraqlarına nəinki zaman verən, heç məhəl də qoymur deyil. Buna görə də Ermənistanda bədbinlik hələ də artmaqdadır.

inam

Cənubi Qafqaz Ölkələrinin Strateji Araşdırma Mərkəzinin direktoru Yevgeni Mixaylov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin NATO sammitində iştirakının nə vəd etdiyi haqda fikirlərini bildirib.

- Yevgeni Aleksandroviç, Vaşinqtonda alyansın yaranmasının 75-ci ildönümünə həsr olunmuş NATO sammiti işə başlayıb. ŞƏT sammitinin də bu sammit ərəfəsində baş tutmasını, orada Rusiya və Çin liderlərinin görüşünü və Rusiya Federasiyası və Hindistan liderlərinin Kremldəki dününəki görüşünü nəzərə alsaq, Şimali Atlantika Alyansı sammitinin bu siyasi hadisələr prizmasından əhəmiyyətini necə xarakterizə edə bilərsiniz?

- NATO-nun hazırkı sammiti Qərbin, Qərb blokunun artıq ayaqlaşma bilmədiyi və nəzarət edə bilmədiyi geosiyasi dəyişikliklərlə ayaqlaşmaq cəhdidir.

Şimali Atlantika Alyansının sammiti ərəfəsində bugünkü çoxqütblü dünyanı formalaşdıran ölkələr Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammitini keçirib, bu sammit çərçivəsində Rusiya lideri Vladimir Putinlə Çin lideri Si Cinpin arasında mühüm görüşlər baş tutub. Xatırladım ki, bu yaxınlarda Rusiya lideri yenidən prezident seçildikdən sonra xaricə ilk səfərini Çinə etdi. Vaşinqtonda NATO-nun 75 illiyinə həsr olunmuş sammitin açılışı zamanı Vladimir Putin Kremldə Hindistanın baş naziri Narendra Modini qəbul edib. Bu, Hindistanın baş nazirinin yenidən Hindistan hökumətinin başçısı seçildikdən sonra ilk xarici səfəridir. Bu, Şimali Atlantika Alyansı üçün çox ciddi siqnaldir.

Görünən odur ki, Qlobal Cənub ölkələri birləşmə və yeni dünya düzəninə qurulması məsələsində fəallaşmış və əsas oyunçular, o cümlədən buna müntəzəm diqqət yetirən Rusiya Avrasiya məkanında yeni təhlükəsizlik arxitekturasının qurulması istiqamətində irəliləyir. Bugünkü şəraitdə, mahiyyətə yeni Soyuq Müharibə şəraitində bu, bir nömrəli vəzifələrdən biridir. Dünya birqütblü olmaqdan çıxıb, dünya dövlətlərinin əksəriyyəti kifayət qədər uzun müddət dünya nizamının bütün sahələrində hökm sürən Qərbin hegemonluğundan yorulub.

NATO bu gün birqütblü dünya tərəfdarı olanlarla çoxqütblü dünya tərəfdarı olanlar arasında münaqişəni daha da gərginləşdirməyə çalışır. Şimali Atlantika Alyansının sammiti ərəfəsində Ukraynaya yeni yardıma ehtiyacı əsaslandırmaq üçün yerlərdə Rusiya və onun müttəfiqlərinə qarşı tənqiblər həyata keçirilir. Bu gün Qlobal Şimal ilə Qlobal Cənub arasında gedən mübarizədə kimin kimdən üstün olacağından söhbət gedir. Gələcəkdə dönüş nöqtələri olan münaqişədə son dərəcə ciddi dönüşlər mümkündür, lakin hər halda, görünür, gələcəkdə nə vaxtsa müharibə edən tərəflərin güzəştə getməsi mümkündür. Biz görürük ki, daha ağıllı qüvvələr getdikcə Avropada öz səsini ucaldır. Amma indiki global elita bu səsləri boğmağa çalışır. Üstəlik, əhali artıq indiki elitaya və onların sərişətsizliyinə qarşı çıxış edir.

NATO sammitində dünya birliyinin hələ də ABŞ və Aİ-yə sadıq qalan hissəsinə hələ də güclü olduqlarını və onlara arxalana biləcəyini nümayiş etdirməyə çalışılacaq. İndi sammitdə Alyansın yaxşı getdiyini nümayiş etdirmək üçün müxtəlif nümayiş görü-

Birqütblü dünya sistemi başa çatıb, ölkələr öz seçimlərini edirlər

ləri keçiriləcək. Xeyr, yaxşı deyil... Qərb elitaları sözün əsl mənasında, son vaxtlar özlərini gözdən salır. ABŞ-da prezident seçkiləri ərəfəsində Baydenlə bağlı problemlər, Avropa Parlamentinə seçkilərdə uğursuzluğa düşər olmuş Makron və Şolza bağlı problemlər, daha sonra isə Makronun Fransada keçirilən parlament seçkilərindən çətinliklə də olsa, geri çəkilməsi

İndiki vəziyyətdə Ermənistanın Qərbin yeni aləti kimi rolunu qeyd etməyə bilmərəm. Biz bu gün Gürcüstanın başına gələnləri görürük. Gürcüstan Qərbin əlindən "sızır". Qərb isə buna çox böyük təzyiç göstərir. Bunun necə bitəcəyini söyləmək çətindir. Amma aydın olan odur ki, Azərbaycan və Gürcüstan Qərbin yanında olmadığı bir şəraitdə Cənubi Qafqazda Rusiyaya qarşı tənqiblər üçün Ermənistandan getdikcə daha çox istifadə edəcəklər. Və çoxqütblü dünyaya qarşı.

Ermənistan XİN rəhbərinin NATO sammitinə səfəri hazırkı Ermənistan rəhbərliyinin qərbyönlü siyasətinin davamıdır. Ermənistan NATO-ya inteqrasiyanı artıracaq. Alyans üzv ölkələrlə birgə təlimlər və birgə layihələr getdikcə daha çox olacaq. Şimali Atlantika Alyansının sammitindən sonra yaxın günlərdə Ermənistanda müntəzəm olaraq Amerika-Ermənistan təlimləri keçiriləcək. Erməni rəsmiləri ilə Zelenski arasında "qucaqlaşmaları" getdikcə daha çox görəcəyik. Paşinyan yavaş-yavaş, amma hərtərəfli gedir. O, ancaq Qərbin onu himayə etməsinə görə respublikada hakimiyyətdə qaldığını başa düşür. Buna pul qoyurlar. Yalnız ona görə ki, Ermənistan Rusiya ilə qopsun. Yeri gəlmişkən, bu gün USAID rəhbəri İrevana gəlib. USAID Ermənistana vəsait yatırır, respublikada QHT-lərə dəstək verir və ictimai rəyi Qərbin lehinə və Rusiyanın əleyhinə dəyişdirir. Ermənistanın qarşısına qoyulan vəzifə Rusiyadan uzaqlaşmaqdır.

Mən əminəm ki, Qərb Ermənistanın Ukraynaya və ya digər formada dəstək verməsi üçün şərtlər qoymağa davam edəcək, çünki o, qonarda Avropa istəkləri yolunu seçib. İrevan isə nümayişkarane şəkildə

Ukraynaya siyasi və humanitar dəstəyi davam etdirəcək.

Əgər Azərbaycan XİN rəhbərinin NATO sammitində iştirakından danışırsınız, o zaman Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikasının iştirakını müqayisə etməyin mənası yoxdur, onların məqsəd və maraqları heç bir şəkildə eyni deyil.

Azərbaycan milli problemlərinin bir qismini həll edə bilmək ümidi ilə müxtəlif növ beynəlxalq görüşlərdə həmişə iştirak edib. Azərbaycanın hansı platformada olmasından asılı olmayaraq, hər zaman öz gündəmi var və onu bu platformalarda təbliğ edir. Bakı həmişə məharətlə manevar etməyi bacarır. Azərbaycanın ən yaxın müttəfiqi olan Türkiyə NATO-nun üzvüdür. Azərbaycan Avropaya qaz tədarük edir. Hazırda Azərbaycan Respublikası üçün prioritet vəzifə

beynəlxalq miqyaslı tədbir olan BMT-nin COP29 iqlim konfransına hazırlıqdır. Azərbaycan COP29 məsələsində əksəriyyətin dəstəyini qazanmağa çalışır və bu məqsədlə beynəlxalq platformalardan fəal şəkildə istifadə edir. NATO sammitinin Vaşinqtondakı platforması da bu məqsədlə istifadə olunacaq. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın bu konfransı keçirməsinə mane olmağa çalışan qüvvələr var. Nəzərinizə çatdırım ki, Azərbaycan həm də COP29-u Bakının Qlobal Şimal və Qlobal Cənub, müharibə edən tərəflər arasında körpülər qurmaq istəyi kimi müəyyən edir.

Çox güman ki, sammit çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin sülh müqaviləsi ilə bağlı görüşü olacaq. Bakı da hər zaman fürsətdən istifadə edir, əgər ev sahibi olan tərəflə münaqişə yox-

dursa, Ermənistanla sülh müqaviləsini istənilən platformada müzakirə etmək. Və xatırlayırıq ki, ABŞ ikitərəfli münasibətlərdəki problemlərdən sonra guya Azərbaycanla barışmaq istəyir. Təbii ki, Vaşinqton Bakı ilə İrevan arasında münasibətlərin tənzimlənməsində guya nə dərəcədə maraqlı olduqlarını nümayiş etdirəcək. Amma 3 tərəf- Azərbaycan və Ermənistanın xarici işlər nazirləri və ABŞ dövlət katibi səviyyəsində görüş olsa belə, hamımız çox yaxşı xatırlayırıq ki, Bakı və İrevan uzun müddətdir ki, birbaşa danışıqlar aparır və hər hansı vasitəçilikdən imtina edirlər. Bu vəziyyətdə tamamilə eyni şey olacaq. ABŞ sadəcə olaraq danışıqlar üçün platforma təqdim edəcək. Sülh razılaşmasında şərtləri diktə etməyə çalışsalar, uğur qazana bilməyəcəklər. Bakı buna imkan verməyəcək.

Rusiyada xarici işlər nazirlərinin belə görüşləri niyə keçirilmir? Cavab sadədir. Moskvanın tərəflərə dəfələrlə belə bir fürsət təqdim etməsinə baxmayaraq, İrevan qərbyönlü siyasəti ilə qəti şəkildə bunun əleyhinədir. Ona görə də Rusiya məkanlarında görüşlər artıq baş tutmur. Amerika platforması isə həmişə Ermənistanın bundan nəse qazanacağına və hansısa yolla vəziyyəti öz xeyrinə çevirəcəyinə ümidir. Ancaq bunlar xəyal-dan başqa bir şey deyil. Danışıqlar üçün platforma yaratmaqla ABŞ guya ötən ilin sentyabrında Qarabağın qalan hissəsini tamamilə öz nəzarətinə qaytarıldıqdan sonra Vaşinqtonun münaqişəyə girdiyi Azərbaycana qarşı müsbət addım atdığını göstərməyə çalışır. Ancaq başa düşmək lazımdır ki, ABŞ Azərbaycanla münasibətləri yaxşılaşdırmaq istədiyini necə göstərsə də, əslində bu, ancaq gözəl saxta görünüş olacaq. Bu sarğı arxasında Vaşinqton öz işini görəcək. ABŞ siyasəti heç vaxt dəyişməyəcək. Bakı da bunu yaxşı bilir.

İlham Əliyev müdrik rəhbərdir və Rusiya ilə münasibətləri korlamaz. Azərbaycan isə NATO sammitində iştirakdan konkret milli maraqlarını həll etmək üçün istifadə edir. Ancaq Rusiya Federasiyasına qarşı deyil. Elə bu günlərdə Vladimir Putin və İlham Əliyev Astanada ŞƏT sammiti çərçivəsində görüşdülər və Rusiya ilə Azərbaycan arasında müttəfiqlik münasibətlərinin sözdə deyil, əməldə olduğunu bir daha təsdiq etdilər.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

İşdən çıxarılan şəxsə nə qədər təzminat ödənilməlidir?

HÜQUQİ İZAH

"Qanunvericiliyə əsasən əmək müqaviləsinə bir neçə əsaslarla xitam verilə bilər. Bunlar tərəflərdən birinin təşəbbüsü, əmək müqaviləsinin müddətinin qurtarması, əmək şəraitinin şərtlərinin dəyişdirilməsi, müəssisənin mülkiyyətçisinin dəyişməsi ilə əlaqədar, tərəflərin iradəsindən asılı olmayan hallar və tərəflərin əmək müqaviləsində müəyyən etdiyi digər hallardır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkil Cavid Sultanov deyib.

Onun sözlərinə görə, əmək müqaviləsi işəgötürən tərəfindən yalnız müəssisə ləğv edildikdə, işçilərin sayı və ya ştatları ixtisar edildikdə, peşəkarlıq səviyyəsinin, ixtisasının (peşəsinin) kifayət dərəcədə olmadığına görə işçinin tutduğu vəzifəyə uyğun gəlmədiyi barədə səlahiyyətli orqan tərəfindən müvafiq qərar qəbul edildikdə, işçi özünün əmək funksiyasını və ya əmək müqaviləsi üzrə öhdəliklərini yerinə yetirmədikdə, yaxud əmək vəzifələrini kobud şəkildə pozduqda, sınaq müddəti ərzində işçi özünü doğrultmadıqda və dövlət büdcəsindən maliyyələşən müəssisənin işçisi çalışmanın yaş həddinə çatdıqda ləğv edilə bilər: "Hər bir halda işəgötürən qanunla müəyyən edilmiş əsasların hər hansı biri ilə əmək müqaviləsinin ləğv edilməsinin zəruriliyini əsaslandırmalıdır. İşçilərin sayı azaldıqda və ya ştatları ixtisar olunduqda işəgötürən tərəfindən əmək müqaviləsi ləğv edilməzdən əvvəl işçi işəgötürən tərəfindən həmin işəgötürənlə bağlanmış əmək müqaviləsinə (əmək müqavilələrinə) uyğun olaraq işçinin bir ilədək əmək stajı olduqda azı iki təqvim həftəsi, bir ildən beş ilədək əmək stajı olduqda azı dörd təqvim həftəsi, beş ildən on ilədək əmək stajı olduqda azı altı təqvim həftəsi, on ildən çox əmək stajı olduqda isə azı doqquz təqvim həftəsi öncə rəsmi xəbərdar edilməlidir. Bununla yanaşı, xəbərdarlıq müddəti ərzində hər iş həftəsində əmək haqqı saxlanılmaqla iş axtarmağa imkan yaradılması məqsədi ilə işçi azı bir iş günü əmək funksiyasının icrasından azad edilir". "Əmək müqaviləsinə xitam verildikdə işəgötürən tərəfindən bağlanmış həmin müqaviləyə uyğun olaraq işçiyə bir ilədək əmək stajı olduqda orta aylıq əməkhaqqı miqdarında, bir ildən beş ilədək əmək stajı olduqda orta aylıq əməkhaqqının azı 1,4 misli miqdarında, beş ildən on ilədək əmək stajı olduqda orta aylıq əməkhaqqının azı 1,7 misli miqdarında, on ildən çox əmək stajı olduqda isə orta aylıq əməkhaqqının azı iki misli miqdarı məbləğində işdənçıxarma müavinəti ödənilməlidir", - deyir o əlavə edib.

Hər birimiz ətrafımızda **Yüzlərlə belə insana rast gəlmiş ki, bəhsəbəs onları məhv etməkdədir. "Onda var, mənə niyə yoxdur?" fikri ilə ömürləri mişarlanmaqdadır.**

Bəhsəbəs sözünün lüğəti mənası bir-biri ilə yarışmaq, bir-birinin acığına kimi ifadə olunsa da, lakin bəziləri üçün xarakterik olan bu hissələrin altında paxilliq və həsəd yatır. Yəni bəhsəbəsi paxilliq və həsəd meydana gətirir. Bəhsəbəs əsliində özündə yaxşı tərəfləri də o mənada cəmləyir ki, sinifdə bir şagird dərslərini yaxşı oxuyanda, müəllim onu tərifləyəndə, o biri şagird də yaxşı oxumağa cəhd edir. Ona görə ki, müəllim onun da haqqında yaxşı sözlər söyləsin. Və yaxud da bir şəxs çalışdığı kollektivdə yaxşı fikir formalaşdırırsa, rəhbərlik tərəfindən bu, açıqlanırsa, digərləri də təriflənmək üçün yaxşı işləməyi qarşılarına məqsəd qoyurlar. Düzdür, bunların hər biri az da olsa həsəd hissindən qaynaqlansa da, lakin müsbət əməllərə xidmət edir. Bu, məsələnin bir tərəfidir. Lakin bu gün toxunmaq istədiyim mövzu başqadır: bəhsəbəsin ömrü zamanla mişar kimi yavaş-yavaş doğrayıb başa çıxması barədədir.

Xüsusilə də müasir dövrdə...

Çünki əvvəllər nə telefon vardı, nə kompüter, nə də sosial şəbəkələr. Hazırda isə bunların hamısı var. Və onların həyatımıza daxil olması lüğətimizə yeni sözləri əlavə etdiyi kimi, xarakterimizdə də yeni xüsusiyyətlər bəxş edib. Çünki dünənədek əgər ətrafımızda tək 5-10 iş yoldaşı, qonşu, qohumda nə isə görüb həsəd və paxilliq hissi keçirirdikse, bu gün sosial aləmdə gördüklərimizin sayı-hesabı yoxdur. Elə məhz bu səbəblərə görə də bəhsəbəs hissəsinin də sayı-hesabı yoxdur.

Məsələn, bu gün sosial şəbəkələrdə yüzlərlə ad günü, nişan, xına-yaxdı, toy videoları paylaşılır. Yüzlərlə sevgilinin, ər-arvadın bir-birinə aldıkları hədiyyələr, gözdikləri yerlər, fotosessiyalar yer alır. Bunlara baxan minlərlə insan var. Elə bax, bu görüntülər əsasında da bəhsəbəslik hissi aşır-daşır. Bu hissə aludə olanlar bəzən imkanlarından çox-çox uzaqlara gedir, bəzən bu hissə bir arzuya çevrilib yenə də insanı yaşadığı aləmdən bir başqa aləmə aparır, bəzənse mümkün-süzlük bir gənci bədbəxtliyə sürükləyir.

Elə ki, insanın qəlbinə bəhsəbəslik hissi daxil olur, bilsin ki, ömrünə artıq bir mişar qoyuldu. Bu mişar vaxtaşırı sağa-sola hərəkətlə bir gün onun tamamilə məhv olmasına işləyir. Belə isə nə üçün bəhs edirik? Nə üçün qonşuda var, mənə də olmalıdır, qohum aldı, mən də almalyam, iş yoldaşım etdi, mən də etməliyəm kimi fikirlərlə yaşayırıq? Nə üçün bütün bunları düşünməzdən əvvəl maddi vəziyyətimizi düşünürük? İmkanlarımızın buna yetib-yetməyəcəyinə nəzər salırıq?

Qonşu ikimətbəli ev tikdirdi, mənim evim onun kölgəsində qaldı. Filan qohum maşın aldı, mən ondan kəsirəm? Filan iş yoldaşım filan markadan çanta götürür, ətir alır, mənim niyə olmasın? Rəfiqəm

Bəhsəbəs: onda var, mənə niyə olmasın?..

filan markadan paltar geyinir, mən niyə geyinməyim? Qonşunun əri hər həftə arvad-uşağını gəzməyə aparır, biz niyə evdə oturmalyıq? Qonşu hər gün evə əlidolu gəlir, mənim ərim niyə əliboş gəlməlidir? Sosial şəbəkədəki qızlar filan yerlərdə fotosessiyalar edir, mən niyə orada etməməliyəm? Qız filan maşınla gəlin getdi, mən onda niyə getməməliyəm?

Bax, yüzlərlə belə həsəd və paxilliq üzərində köklənmiş faktlar sadalamaq olar. Lakin bu faktlar bir

oğlanam?" fikri buna ta rahatlıq vermədi. Bu da üz tutdu banklara. Kredit götürüb maşın aldı. Aldı almağına, lakin axı bu krediti ödəmək var. İndi hər ay zülmə krediti düzəldib banka ödəyirlər, ailə isə olmanın çətinliyi ilə üz-üzə qalır.

Bir gənc qadın tanıyırdım. "O geyimdən mənim də olsun, bu çantadan mənim niyə yoxdur?" düşüncələri ilə gül kimi ailəsinə xəyanət etdi. Pis yollara düşdü və sonda ailəsi dağıldı, üç övladından ikisi əlindən alındı, biri ilə atasıgile yollandı.

sual da çıxarır meydana: hamının imkanı birdirmi? Hər kəs bu sadalananları həyata keçirə bilirmi? Bilir, deyənlər olacaq, buna əminəm. Belə isə edə bilənlərdən danışmaq bir qədər də. Necə edirlər, mən deyim. Siz də dinləyin.

Tanıdıklarımın birinin qonşunun evi ilə bağlı nə gəcəsi, nə də gündüzü vardı. "Nə üçün o, evini söküb ikimətbəli etdi, gözəl dam örtüyü vurdurdu, həyatını təmir etdi, böyük darvaza qoydurdu? "Bizim ev, gör, onun yanında nəyə oxşayır?,- deyə-deyə gəliri çox da yaxşı olmayan həyat yoldaşının başını xarab edirdi. Yoldaşı da ağılı verdi bu qadının ağına. Gedib bankdan kredit götürüb işə başladı. Axı kredit götürməklə o qədər işi başa çıxmaq olmazdı. Bir azdan pul qurtardı, iş də yarımçıq qaldı. İndi banka kredit ödəyirlər ki, borc bitsin, yəni kredit götürüb işə davam edərlər. Qadın gördü ki, bəhs etmək "olmaq" deyil. Hələ də danışır. Lakin ta onu dinləyən kimdir? Düşünəndə, illər lazımdır ki, bunlar kredit götürə-götürə evlərini, heyətlərini qonşununkuna oxşadalar. Bu gedişlə isə qonşu üçüncü mətbəni tikəcək, bu qadıninsa bəhsəbəs hissi bitməyəcək.

Başqa bir tanıdığım isə dayıoğlusunu maşın alan kimi maşın sevdasına düşdü. "Niyə mən ondan kəsir

hissinə qurban getmiş oluruq. Bu söylədiyim ən kiçik bir nüansdır. Lakin belə kiçik nüanslar elə böyük səhvlərimizin də başlanğıcı ola bilər.

Bu günlərdə sosial şəbəkələrdən birində fəaliyyət göstərən "Qadınlar klubu"ndan oxuyuram: əziz qadınlar. Sizinlə bir məsələni məsləhətləşmək istəyirəm. Dünən mənimlə həmyaşdım qohum qızlardan birinin ad günü idi. Hər ikimiz nişanlıyıq. Nişanlısı ona bahalı telefon alıb hədiyyə etdi. Lakin mənim nişanlımın belə telefon almağa im-

kanı yoxdur. Qərara gəldim ki, nişanıma qaytarım. Mən də belə bir imkanlı oğlanla ailə qurmaq istəyirəm.

Bu da bizim bəzi gənclərin təfəkkürü. Düzdür, həmin klubda qızı tənbeh edənlər də çox idi, haqq verənlər də. Lakin qızın düşüncəsində, həsəd və paxilliq hissələrində artıq mişarın onun ömrü üzərində hərəkətini görmək o qədər də çətin deyildi. Bir telefonda ötrü nişanı atmaq nə deməkdir? Bu, qəbul edilən məsələdir? Görün, qızdakı paxilliq nə dərəcədədir ki, adı bir hədiyyə ilə həyatına da, həyatındakı insana da zərbə vurmaq istəyir. Deməli, bu qız düşünür ki, kim ona bahalı hədiyyə alarsa, onunla ailə qurmaq olar? Bunun adı bəs nədir? Baharı hədiyyələrə ərə getmək, yoxsa sevdinin insana? Yaxşı, bəs gələcək həyatında ailədə maddi imkansızlıq yaranarsa, həyat yoldaşı işini itirərsə, belə qızların vəziyyəti necə olar? Bunlar barədə düşündükcə adam sanki bir anlıq ağılı itirmiş kimi hiss edir özünü.

Paxilliq xoşbəxtliyi öldürür

Mütəxəssislər paxilliq, həsəd və bəhsəbəsin hər duyğu kimi uni-

versal və təbii bir duyğu olduğunu söyləyirlər. Bəzən təkəbbürlə bağlı olan bu hissələr incidir, qəzəb doğurur, pis tərəfimizi alovlandırır, həyat keyfiyyətimizi aşağı salır. Paxilliq edərək, həsəd apararkən, bəhsəbəsə can atarkən xoşbəxtlikdən çox kənarda oluruq. Bu hissələr bizi bizdən alır, ayrı bir dünyaya qonaq edir: həm maddi, həm də mənəvi

cəhətdən. Bəli, xoşbəxt olmuruq. Gözümüz kimlərinə arxasında, fikrimiz nələrinsə yanında, beynimiz bütün bunları əldə etmək üçün yollar axtarışında ola-ola biz necə xoşbəxt ola bilərik?..

Bu xoşagəlməz hissələri tamamilə aradan qaldırmaq mümkün olmasa da, hərəkətlərimizlə onu qidalandırmağı dayandıra bilərik. Necə? Bir qədər dərinləndirib və məntiqlə düşünməklə. Ona inanmağa çalışmalıyıq ki, insanlar bir-birinə bənzəmədiyi kimi, talelər də bir-birinə bənzəmir. Məhz bunları düşünməklə, həm də günah sayılan bu hissələrdən kənar ola bilərik.

Allah Təala Həzrət Musaya (ə) vəhy edir: "Mənim fəzilimdən insanlara çatan şeylərə görə paxilliq etmə. Gözlərini ona dikmə. Qəlbini onunla birgə etmə. Həqiqətən, o kəs ki, həsəd edər, Mənim nemətlərimə qəzəblənər, Mənim bəndələrim arasında böldüyüm hissələri bərabər tutar, Mən ondan deyiləm. O da Məndən deyildir".

Həsəd edən insanlar adətən əsəb xəstəliklərindən əziyyət çəkir. İmam Əli (ə) bu barədə buyurur: "Bədənin sağlamlığı həsəddən uzaq olmaqladır" və ya "Təccüblüdür ki, həsəd edənlər öz bədənlərinin sağlamlığından qafildirlər".

Artur C. Brooksun "The Atlantic" saytındakı məqaləsi paxilliq mübarizə yollarında bəhs edir. Məqalənin ən maraqlı məqamı: "19-cu əsr italyan şairi Dantenin "Purgatorio" (Purgatory) adlı İlahi Komediyanın 13-cü kantosunda yeddi ölümcül günahdan biri olan paxilliqın qurbanı insanların ən böyük cəzası təsvir edilir. Onların uçurumun kənarında təhlükəli bir şəkildə olduqları göstərilir. Paxilliq gördükləri bir şeylə başladığı üçün gözləri bağlıdır. Yıxılmamaq üçün həyatda heç etmədikləri bir işi görək bir-birlərinə dəstək olmalıdırlar. Bu, olduqca qəddar bir cəza olsa da, paxilliqın Katolik inancında On Ömrdən biri deyil, ikisi tərəfindən qadağan edilən yeganə günah olduğunu nəzərə alsaq, bəlkə də təccüblü deyil.

Bəlkə də o biri dünyada qarşılaşacağınız cəza ilə bağlı Dantedən daha az narahatsınız. Paxilliqın, başqalarının sahib olduqları şeylərə qarşı küskün istəklərin sizə real həyatda cəhənnəmi yaşatmasına dair çoxlu sübutlar var. Paxilliqın nə olduğunu, içimizdəki sevgini necə xoşagəlməz hala gətirdiyini və ruhumuzu necə qurduğunu hamımız bilir. Necə olur ki, içimizdəki çirkin, qısa hissələri ilə başqasının bəxti bizimkinə nisbətən az olduğu üçün əzab çəkməkdən həzz alır?

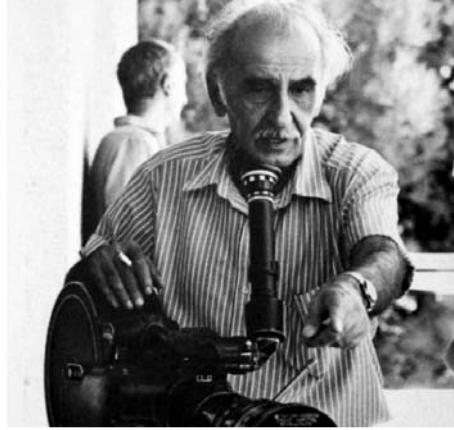
Bir sözlə, paxilliq xoşbəxtliyi öldürür. Təəssüf ki, bu, tamamilə təbii bir hissdir və heç kim ondan tamamilə qaça bilməz. Ancaq paxilliqı daha yaxşı başa düşsək, onu qidalandırmağı dayandırmaq mümkündür.

Mətanət Məmmədova

Sənət dünyasının böyük rejissoru

Rasim Ocaqov... Bu ad Azərbaycan kino sənəti tarixində böyük izlər salmış, milli kinomuzun formalaşmasında, özünəməxsus dəsti-xəttinin müəyyənləşdirilməsində rol oynamışdır. Azərbaycan kino sənətinə daxil olan ən gözəl filmlərin yaradıcısı, məhz Rasim Ocaqovdur. Belə ki, "İstintaq", "Ad günü", "Təhminə", "Bağlı qapı", "Otel otağı" və digər filmlərin rejissoru olan Rasim Ocaqov çəkdiyi hər bir nümunədə milli dəyərləri ön planda verərək, haqqın, ədalətin müdafiəçisi olan qəhrəmanlarının simasında vətənpərvərlik hissələrini - vətəne, xalqa xidməti ifadə edib, hər bir obrazın dolğun və təbii alınmasında aktyorun bacarıqlarının üzə çıxarılması istiqamətində tələbkarlığı irəli sürmüşdür. Bu, onun sənətkarlıq xüsusiyyətlərindən irəli gələn amillərdən biridir ki, Rasim Ocaqov, məhz bitkin xarakterləri çəkdiyi film üçün bunu əsas götürüb, onu tamaşaçısına bir insan kimi təqdim edirdi. Təbii ki, bu ifadənin arxasında çox məfhumlar dayanır. İnsana məxsus olan ali hisslərə Rasim Ocaqovun filmlərində rast gəlinir və bu nümunələrdə insan özünü axtarıb tapmağa çalışır. Daxilində yatan hissləri saf-çürük etməyə, məqsəd və məramının kimə və nəyə xidmət etdiyini üzə çıxarmağa cəhd göstərir. Bu hal rejissorun qəhrəmanlarının vasitəsi ilə insanları düşündürməyə vadar etməsindən irəli gəlir. Rasim Ocaqov həqiqətən elə böyük sənətkarlar sırasındadır ki, onun çəkdiyi filmlərdəki ideal qəhrəmanlar cəmiyyətdə insanların ölçü vahidinə çevrilib. Bu baxımdan ki, həm rejissorun sənətkarlıq xüsusiyyətləri, həm filmlərin ideya məzmunu, həm də filmlərdə rol almış aktyorların istedadı tamaşaçıları aliyyə səsləyir. Hər şeydə yüksəklik axtaran bu insan ömrünün sonuna qədər rejissor olaraq çəkdiyi filmlərlə yaşamış, onların Azərbaycan kinosu tarixinə həkk olunmasına nail olmuşdur. Bu gün adını böyük ehtiramla çəkdiyimiz respublikanın xalq artisti Rasim Ocaqovun anım günüdür. Tarixin bu gün 11 iyul tarixində böyük sənətkar cismani olaraq dünyadan köç etmiş, yaratdığı sənət nümunələri ilə xalqın yaddaşında, kino sənəti tarixində özünəməxsus bir salnamə yaratmışdır.

XOŞBƏXTLİYİN SƏMİMİ ETİRAFI

Azərbaycan Dövlət Mükafatları laureatı, xalq artisti, professor Şəfiqə Məmmədova onunla bağlı xatirələrindən danışarkən bildirib ki, Rasim Ocaqovun çəkdiyi "Ad günü", "İstintaq" filmlərində, çəkiliş meydançalarında olmuş, onun sənətkarlıq və insani xüsusiyyətlərini daha dərinləndirən dərk etmişdir. "Qeyd etdiyim filmlərə qədər Azərbaycan kinosunda "Qaraca qız", "Bizim Cəbiş müəllim", "Dədə Qorqud" kimi filmlərdə çəkilmiş, kifayət qədər şöhrət qazanmışdım. Onu da deyim ki, teatr sahəsində fəaliyyətim də xüsusilə geniş idi. Teatr aktyoru kimi geniş bir repertuara malik idim. Rasim Ocaqov ilk dəfə məni rejissor olduğu "Tütək səsi" filminə dəvət etsə də, nədənsə orada çəkilmək mənə nəsib olmadı. Onunla ilk işim çəkdiyi "Ad günü" filmində olmuşdu. Həmin filmə yaratdığım obraza görə Azərbaycan Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Onun rejissoru olduğu ikinci çəkildiyim film - "İstintaq"da yaratdığım obraza görə isə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı adını qazanmışam. Rasim Ocaqovla mənim fəaliyyətim çox uğurlu alınmışdır. Mən sənət aləmində bir aktyor kimi azadlığı, onun çəkdiyi filmlərdə tapa bilmiş-

dim. Sanki çəkiliş meydançalarında kamera mənim üçün yoxa çevrilirdi. Bu azadlığı, sərbəstliyi sənət aləmində tapmağımı Rasim Ocaqovun böyük peşəkarlığa malik olması ilə əlaqələndirirəm. Onu mən özümə həm dost, həm də ustad kimi qəbul edirəm. Rasim Ocaqov Azərbaycan kino sənətinə daha da böyük nümunələr bəxş edə bilərdi. O, ömrünün son gününə, son nəfəsinədək bu sahədə çalışmaq, yaratmaq arzusunda idi. Çox böyük rejissor olan Rasim Ocaqov sənət dünyasında özünü tapdığına görə, hər zaman xoşbəxt olduğunu səmimi etiraf edirdi. Mən çox fəxr edirəm ki, belə bir sənətkarın yaratdığı filmlərdə əsas rolların yaradıcısına çevrilmişəm. Aktyor seçiminə gəlincə deyim ki, olduqca zövqlü olan rejissor rol həvalə edəcəyi şəxsə istədiklərini görə bilməyirdi qəhrəmanın həyatını həmin sənətkara tapşırırdı".

Rasim Ocaqov nəinki Azərbaycanda tanınmış rejissor idi, eləcə də, SSRİ miqyasında böyük sənətkar kimi özünü təsdiqləmişdi. Azərbaycan kino sənətinin rejissorları sırasında birincilərdəndir. Rasim Ocaqov istedadlı sənətkar olmaqla yanaşı, olduqca gözəl insan, maraqlı həmsöhbət olub. Həyatını kinosuz təsəvvür etməyən sənətkar daim axtarırdı. Daim yaratmaq, yeni filmlərə quruluş vermək Rasim Ocaqovun amalı idi. Kinonun yaşayacağı bilməsə də, ona son illərdə təqdim olunan ssenariləri qəbul etmir, kinonun gələcəyini düşünürdü.

REJİSSOR KİMİ İLK İŞİ

Qeyd edək ki, Rasim Ocaqov 1933-cü il noyabr ayının 22-də Azərbaycanın Şəki şəhərində anadan olub. 1951-1956-cı illərdə Moskvada ÜDKİ-nin kinooperatorluq fakültəsində təhsil alıb. Daha sonra M.A.Əliyev adı-

na ADİ-nun rejissorluq fakültəsini bitirib. 1956-cı ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında quruluşçu-operator, 1973-cü ildən quruluşçu rejissor işləyib. Ötən əsrin 50-ci illərin sonlarında Bakı kinostudiyasında ilk çəkilişlərinə başlayıb. 1957-ci ildə ilk dəfə operator kimi "Bir məhəlləli iki oğlan" filmi lentə alıb. Filmdə baş operator Marqarita Pilixina olub. "Onun böyük ürəyi" (1958) filmi R. Ocaqovun ilk sərbəst işi idi. Film Sumqayıt metalurqlarının həyatına həsr olunmuşdu. Bu ağır peşə adamlarının Ekran heyatı operatoru kamerası ilə romantik və cəzbedici bir forma salınmışdır. Bundan sonra lentə aldığı "Əsl dost", "Bizim küçə", "Mən rəqs edəcəyəm", "Sən niyə susursan?" və "Skripkanın sərgüzəşti" filmlərində Rasim Ocaqov Azərbaycan kinosunda operatorluq sənətinin ən layiqli nümunələrini yaratdı. Rejissor kimi ilk işi 1975-ci ildə yarımçıq qalmış "Gəncəbəsarlı qışa" filmi tamamlayaraq olmuşdur. Bu tarixi-qəhrəmanlıq janrında çəkilən filmdə o qəhrəmanların ifaçılarını dəyişdi, ssenarini yenidən işlədi. İqar Məmmədov obrazını isə aktyor Şahmar Ələkbərova tapşırırdı. Film ekranlara çıxanda isə müəyyən iradlar deyilsə də, bütövlükdə filmin uğurlu olduğu mətbuatda geniş qeyd edildi. Onun ikinci rejissor işi "Tütək səsi" filmi oldu. "Tütək səsi" öz orijinal səhnələri, çəkiliş manerası, mövzunun bədii həlli baxımından Azərbaycan kinosuna xeyli yeniliklər gətirdi. Bundan sonra çəkdiyi "Ad günü", "Bağlı qapı", "Özgə ömür", "Park", "Ölsəm bağışla", "Həm ziyarət, həm ticarət", "İstintaq" filmlərində R.Ocaqov müasirlərinin əsl obrazını yaratmaqla tamaşaçıları ətrafa diqqətlə yanaşmağa, cəmiyyətdə baş verən neqativ hallara göz yummağa çağırırdı. "Təhminə", "Otel otağı" kimi son filmlərində də ciddi mövzulara toxunur, yenə də insanın ətraf aləmə münasibəti mövzusunda söhbət açır.

Müasirlərinin sözlərinə görə, çəkiliş meydançalarında Rasim Ocaqov hər bir səhnəyə diqqət yetirir, aktyorun hərəkətlərinə həssaslıqla yanaşır, onda olan gücü bütövlükdə yaratdığı obraza verməyi tələb edirdi. Böyük sənətkar R.Ocaqov 2006-cı ildə Bakıda dünyasını dəyişib. Dünyasını dəyişməsindən illər ötsə də, yaratdığı filmləri yaşayır.

Zümrüd BAYRAMOVA

"Azərbaycan dünyanın konfliktli müzakirələrinin aparılmalı biləcəyi əsas mərkəzdir"

"Beynəlxalq münasibətlərdə bir neçə uzlaşdırıcı platforma var. Bunların içində idmanın, hansısa konfransların adını çəkmək olar. Beynəlxalq təşkilatlarda keçirilən zirvələrin adını çəkmək olar. Bunlarla yanaşı COP29 tədbiri kimi nüfuzlu tədbirlər də var". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında beynəlxalq məsələlər üzrə ekspert Əziz Əlibəyli deyib. O bildirib ki, COP29 beynəlxalq siyasətin müəyyən olunmasında, dövlətlərin sonrakı fəaliyyətlərini istiqamətlərinin aydınlaşdırılmasında mühüm rol oynayır: "Məsələn, diqqətlə fikir versək, görürük ki, COP29-un Bakıda keçirilməsi bu günə qədər özünü oynamadığı ən gözəl rolu oynayacaq. Təsəvvür edin ki, böyük ölkələrin, böyük kampaniyaların, şirkətlərin aşağı-yuxarı bütün lobbləri o cümlədən də, onların nümayəndələri öz münasibətlərini aydınlaşdıracaqlar. Təxminən neft lobbi, karbohidrogenlə bağlı yaşıl enerji tərəfdarları, avtomobil sənayesinin nümayəndələri, yarımkəçiricilər üzərində hegemoniya quranlar, neft şirkətlərinin nümayəndələri hamısı Bakıya gələcək. Bakıda qərarların alınmasına çalışacaqlar ki, lobbi vasitəsilə təsir göstərsinlər. Amma dəyişməyən məsələ var, emosiyaların azaldılmasına dünya birlikdə töhfə verməlidir". Onun sözlərinə görə, əslində önəmli müzakirə mövzularından biri ətraf mühitin çirklənməsində müharibələrin roludur: "Müharibələrin rolu davam edəcəksə, o zaman dövlətlərin birgə iqlim problemlərini aradan qaldırılması imkanı nə qədər rentabelli olacaq? Yeni bu baxımdan Azərbaycanda keçirilən tədbirlərin, xüsusilə də ən sonuncusunu soruşsanız, COP29 əlahiddə rola malikdir. Amma bu birinci deyil.

Azərbaycan beynəlxalq, nüfuzlu tədbirlərin çoxuna ev sahibliyi edib. Azərbaycan dünyanın konfliktli müzakirələrinin aparılmalı biləcəyi əsas mərkəzdir. Hesab edin ki, burada həm də bu günə qədər keçirilmiş digər tədbirlərə də baxmaq lazımdır. Rusiyanın NATO zirvəsi görüşü, Rusiya-Türkiyə, İsrail-Türkiyə görüşü, hansı ki, bunlar o zaman reallaşdırılmışdı ki, həmin güclər bir-birilə düşmən münasibətdə idi".

Söylü Ağazadə

"Seçki istənilən ölkə üçün dövlətçilik imtahanıdır"

"Hər bir seçki istənilən ölkə üçün dövlətçilik imtahanıdır. Azərbaycan növbəti dəfə dövlətçilik, demokratiya, vətəndaşların öz ölkəsinə bağlılığı imtahanını verəcək. Əminəm ki, bu dəfə də imtahan yüksək səviyyədə olacaq. Növbədənənar seçkilərin keçirilməsi Azərbaycanda seçki tarixinin dünya əhəmiyyətli tədbir ilə eyni vaxta düşməsi ilə bağlıdır. Bununla belə artıq cəmiyyət seçkiyə köklənib və proseslər öz axarı ilə gedir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Aydın Mirzəzadə deyib.

Deputat bildirib ki, bir çox siyasi partiyalar seçkidə iştirakla bağlı qərar verib, namizədlərini irəli sürüblər: "Bir neçə mərhələdən sonra avqust ayında artıq gərgin seçki kampaniyasının gedəcəyini görəcəyik. Vətəndaşlar öz seçimlərini edərək, parlamentə layiqli nümayəndələrini göndərəcəklər.

Yeni parlamentin müəyyən qədər dəyişəcəyi, həm köhnə tərkibdən özünü doğrultmuş şəxslərin fəaliyyətinin davam edəcəyinə, həm də yeni şəxslərin parlamentdə fəaliyyəti ilə Azərbaycan qarşısında dayanan problemlərin həlli üçün növbəti addım atılacaq. İndiyə qədər keçirilən seçkilər Azərbaycanda demokratiyanı daha da dərinləşdirib, yeni imkanlar açıb. Parlamentdə ölkə qarşısında duran bütün məsələlər vaxtaşırı səsəndirilib. Deputatların öz seçkiləri ilə görüşləri, onların qaldırdıqları məsələlərin həlli üçün çalışmaları da vaxtaşırı mətbuatda işıqlandırılıb. Parlament Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzunun qorunması, dövlətimizə qarşı olan təhdidlərə layiqli cavab verilməsi praktikasını nümayiş etdirəcək. Bu seçkilərin tariximizdə bütün ərazilərimiz boyu keçirilən ilk parlament seçkisi olması faktoru da çox önəmlidir. Seçkilərin ölkəmizin inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini hər kəs yaxşı anlayır. Bu məsələdə hər bir kəsin iştirakı, fəaliyyəti olduqca vacibdir".

Səbinə Hüseynli

Orta Dəhliz vasitəsilə göndərilən Çinin ilk yük avtomobilləri "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-nin (ASCO) gəmisi ilə Azərbaycana çatdırılıb. 26 yük avtomobilindən ibarət ilk konvoy iyulun 3-də Qazaxıstanın Kurik limanında ASCO-nun Dəniz Nəqliyyatı Donanmasına məxsus "Merkuri-1" gəmi-bərəsinə yüklənərək yola salınıb. Artıq Azərbaycana çatan avtomobillər buradan Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Avropa ölkələrinə göndəriləcək. Bundan əvvəl mayda Çin Avropaya Kurikdən Orta Dəhliz ilə sınaq rejimində üç yük maşının 80 ton ağırlığında yük göndərüb.

Hazırda Azərbaycan "Bir kəmə, Bir yol" layihəsinin inkişaf hədəflərinə uyğun olaraq Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının gücünü 25-30 milyon tona qədər artırmaq istiqamətində aramsız addımlar atmaqdadır. Azərbaycanın Yeni İpək Yolunun ən strateji xətti olan Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat

di ki, Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri üzrə qarşılıqlı fəaliyyət Azərbaycan ilə, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın vacib sahəsinə təşkil edir. Coğrafi mövqeyi və nəqliyyat infrastrukturuna qoyulmuş böyük sərmayələr Azərbaycana Avrasiyanın nəqliyyat-logistika qovşaqlarından birinə çevrilmək imkanı verib. Orta Dəhlizin tərkib hissəsi olan Bakı-

rən nəqliyyat dəhlizinin olması vacibdir. Çin və Avropa dünyanın ayrı-ayrı nöqtələrində yerləşir. Bu coğrafi məkanların aralarında təxminən 9 min kilometr məsafə var. Ona görə də hazırda bu iki coğrafi məkanın arasında malların daşınması üçün yeni marşrutun seçilməsi bütün dünyanın diqqət mərkəzindədir. Orta Dəhliz marşrutu bu layihəyə əsas namizəddir.

onun siyasi əhəmiyyəti də az deyil. Belə ki, Asiya ilə Avropayı birləşdirən Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin davamı olan Orta Dəhliz ideyası dünyada baş verən gərgin geosiyasi proseslər fonunda meydana çıxıb. Azərbaycan şanlı Zəfəri ilə 30 ilə yaxın işğal altında qalan torpaqları azad etdikdən sonra regionun digər dövlətlərinin də beynəlxalq iqtisadi layihələrdə iştirakına imkan ya-

Avrasiyanın nəqliyyat və logistika qovşağı...

Orta Dəhlizin tərkib hissəsi olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun illik ötürücülük qabiliyyəti 5 milyon tona qədər artıb

Marşrutuna (Orta Dəhliz) inteqrasiyanın dərinləşdirilməsi ilə bağlı iradəli addımları və təşəbbüskarlığı Pekinin də strateji maraqları ilə üst-üstə düşdüyündən bölgədəki kommunikasiyaların birləşməsinə xüsusi dəstək verir.

Bildiyimiz kimi, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində iyulun 3-də "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" qəbul olunub. Birgə Bəyannamədə də qeyd olunduğu kimi "Orta Dəhliz" tikintisində və istismarında fəal iştirak etməyə, Çin-Avropa və əks istiqamətdə Cənub dəhlizinin yük qatarları üçün fasiləsiz işini və sürətləndirilmiş inkişafını birgə təşviq etmək məqsədilə Azərbaycanla və marşrut boyu yerləşən digər ölkələrlə daha sıx işləməyə, regional praktiki əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi üçün əlverişli şərtlər yaratmağa, istehsal-təchizat zəncirlərinin təhlükəsizliyini və sabitliyini birgə təmin etməyə hazırdır.

Qazaxıstanın paytaxtı Astana şəhərində "ŞƏT plus" formatında keçirilmiş görüşdə Prezident İlham Əliyev çıxışı zamanı qeyd et-

Tbilisi-Qars dəmir yolunun illik ötürücülük qabiliyyəti Azərbaycanın sərmayələri hesabına 1 milyon tondan 5 milyon tona qədər artıb. Biz tərəfdaşlarımızla Orta Dəhlizin rəqəmsallaşması üzərində işləyirik. Bundan başqa, Azərbaycan Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının illik ötürücülük qabiliyyətini ildə 15 milyon tondan 25 milyon tona qədər artırmaq niyyətindədir.

Qeyd edək ki, Orta Dəhliz 2014-cü ilin fevral ayında Azərbaycan, Qazaxıstan və Gürcüstanın müvafiq strukturlarının iştirakı ilə yaradılıb. Sonradan layihəyə Ukrayna, Rumıniya və Polşa qoşulub. Hazırda marşrut Çin-Qazaxıstan sərhədindən başlayır və Qazaxıstan, Xəzər dənizi, Azərbaycan və Gürcüstan ərazisindən keçərək Avropaya qədər uzanır. Bütün marşrut boyunca vahid tarif yaradılıb, "vahid pəncərə" prinsipi tətbiq olunur.

Dünya Bankının proqnozlarına görə, əgər uyğun logistika və nəqliyyat şərtləri təmin olunarsa, 2030-cu ilə qədər Çin ilə Avropa İttifaqı arasında ticarət dövriyyəsi 30 faiz artacaq. Amma bunun üçün tələblərə cavab ve-

2020-ci ildən etibarən Orta Dəhliz ilə ayda iki dəfə olmaqla Türkiyədən Çinə müntəzəm şəkildə konteynerlərin daşınması həyata keçirilir. Orta Dəhlizin ən işlək və rentabelli seqmenti kimi Zəngəzur qovşağı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu dəhliz Çin və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Avropa ölkələri arasında nəqliyyat əlaqələrinin şaxələndirilməsini təmin edəcək ən qısa dəhlizdir. Orta Dəhlizin ən strateji xətlərindən biri kimi Zəngəzur dəhlizinin yaradılması həm də Naxçıvan ilə quru əlaqələrin bərpası və Naxçıvanın Xəzər-Aralıq dənizini birləşdirən körpüyə çevrilməsinə səbəb olacaq. Regiondakı digər dövlətlərin də iqtisadi maraqlarını əks etdirən irihəcmli beynəlxalq nəqliyyat layihəsi olan Orta Dəhliz iqtisadi baxımdan səmərəli olduğu kimi,

ranıb. Eyni zamanda, bu Zəfər Azərbaycanın Avropa ilə Asiya arasındakı ticarət əlaqələrində mühüm tranzit məntəqəsi olmasını şərtləndirir.

Göründüyü kimi, son illərdə Azərbaycan Orta Dəhlizin ən yüksək səviyyədə reallaşdırılması üçün öz üzərinə düşən işləri tam yerinə yetirib və yetirməkdədir. Bu gün Azərbaycanda bütün nəqliyyat layihələri - istər Şərq-Qərb, istər Şimal-Cənub dəhlizləri, dəmir yolu və ya magistral yol, hava limanları, donanma, yaxud dəniz limanı - mövcuddur. Bir sözlə, Orta Dəhlizin tam olaraq reallaşdırılması üçün Azərbaycanda tələb olunan bütün faktorlar mövcuddur.

Nigar Orucova

Məhərrəm ayında hansı əməllərə riayət etməliyik?

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədr müavini Hacı Fuad Nurullayevin SİA-ya müsahibəsini təqdim edirik:

- Məhərrəm ayının İslam aləmində əlamətdar olmasının hansı səbəbləri var?

- Məhərrəm ayı islam təqvimində birinci aydır. Məhərrəm ayına haram ay deyilir. Yəni, bu ayı adi səviyyədə qəbul etmək olmaz. Məhərrəm ayının islamda özünəxas hörmət və ehtiramı gözlənilir ki, biz onlara riayət edirik. Bu ayın 10-cu günü Aşura günüdür. Aşura gününün tarixi çox qədimdir. Adəm Peyğəmbərdən ta sonuncu Peyğəmbərimizə qədər bu günün ehtiramı saxlanılıb. Məhərrəm ayında nə qədər dua edilsə, ehsan paylansa, imkansızlara əl tutulsa, bir o qədər savab qazanılır. Məhərrəm ayı, xüsusilə onun Aşura gününü Allah yanında mübarək ayların ilkidir. Tarix elə gətirib ki, Aşura günündə 680-ci ildə İmam Hüseyin şəhadəti baş verib. Əməvilər Peyğəmbər nəvəsi və onun ailəsinə qarşı soyqırım ediblər. Bu soyqırımın təşkilatçısı o dövrdə xəlifə olan Yeziddir. Müsəlman dünyası Məhərrəm ayında İmam Hüseyin (ə) və onun ailəsinə qarşı olan bu haqsızlığa öz münasibətini bildirir və bu tarixi hadisəni yad edir. Çünki həmin soyqırım yalnız İmam Hüseyin (ə) deyil, bütün islam Peyğəmbərinin ailəsinin başına gəlmişdir. Ona görə buna biganə qalmaq olmaz. İmam Hüseyin (ə) dünyada haqqın və ədalətin bərqərar olması üçün öz canını fəda etmiş, nahaqqa boyun əyməmişdir. Bu şəhidlikdən biz də bəhrələnməmişik. Azərbaycan xalqının da bu şəhidlikdə, həmin tarixi hadisədə payı var. Çünki Məhəmməd Füzuli özünün "Hədiqətüs-süeda" əsərində İmam Hüseyin (ə) yanında şəhid olan Müslüm adında Azərbaycan oğlunun şəhadətini qeyd edir. Xalqımız bu şəhidlik məktəbi barədə öyrənir, nümunə götürür. Bu şəhidlik məktəbini bilən və bu yolda mübariz olan xalq öz torpaqlarının azadlığı uğrunda canını fəda etdi, Vətən yolunda şəhidlər verdi.

- Kərbəla hadisəsinin əhəmiyyəti nədir?

- Eyni tarixi biz müasir dövrümüzdə də yaşamışıq. Xocalı faciəsi Kərbəla

hadisəsinin təkrarıdır. Kərbəlada İmam Hüseyin (ə), oğullarını, dost-qardaşlarını öldürüblər. Bununla kifayətlənməyərək onların başlarını kəsib nizəyə vurublar, ailəsini əsir götürüb, şəhərbəşəhər rüsvay ediblər. Eynilə bu hadisələr 1992-ci il fevralın 26-da ermənilər tərəfindən Xocalı sakinlərinin başına gətirilib. Tarix təkrarlanır və eyni faciələr yenidən baş verir. Ona görə də gərək bəşəriyyət İmam Hüseyin başına gətirilən hadisədən ibrət götürsün.

- Məhərrəm ayında hansı əməllərə riayət etməliyik?

- Məhərrəm ayında dualar oxunmalı, ibadətlər yerinə yetirilməli, ehsanlar verilməlidir. Bir sözlə, bu ayda yaxşı əməllər etmək böyük savab qazandırır.

- Bu ayda yas saxlamaq düzgündürmü? Bizim ölkəmizdə, eləcə də digər müsəlman ölkələrində bu ayda çox göz yaş tökülür. Hətta özlərinə zərər verənlər də olur. Bu nə dərəcədə doğrudur?

-Əgər bu gün Vətənin şəhidləri varsa, onların şəhadət günündə yas saxlanılır. Məhərrəm ayında da Kərbəla şəhidlərimizi yad edirik, onların ruhuna məscidlərdə mərasimlər keçirir, ehsanlar veririk. Bunun çox böyük savabı var. Dünyanın müxtəlif yerlərində bəzi insanlar var ki, yas saxlamaq adı altında ifrata varır, həddi aşır. İnsan hər addımını məntiqlə atmalıdır. Şəhidliyin yad olunmasının da öz qayda-qanunu var. İmam Hüseyin (ə) mübarizəsindən dərslər almaq lazımdır. Bu mübarizə dostluq, qardaşlıq, ata-oğul, ər-arvad münasibətləri baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İmam Hüseyin böyük bir məktəb, öz şəhadəti ilə insanlıq

üçün örnek götürülməsi dərslər qoyub. Hindistanın mənəvi atası Mahatma Qandi öz xalqına müraciətində deyir: "Ey Hindistan xalqı, biz azadlıq məktəbini İmam Hüseyindən (ə) öyrəndik. Mən o məktəbdən layiqincə dərslər ala bilmədim". Həqiqətdə dünyada azadlıqsevər insanları üçün İmam Hüseyin (ə) şəhadət məktəbi bir nümunədir.

- Məhərrəm ayında niyə oruc tutmaq tövsiyə olunur? Məhərrəm orucunun əhəmiyyəti nədən ibarətdir?

-İnsanlar istənilən ayda oruc tuta bilərlər. Məhərrəm ayında da oruc tutmaq savabdır. Amma Aşura günündə bütöv gün oruc tutmaq qəbul olunmaz. Aşura günündə Zöhr namazına kimi oruc tuta bilərlər. Çünki İmam Hüseyin (ə) qətlə yetirən və onun ailəsinə təcavüz edənlər oruc olduqlarını və xəlifə Yezidin əmrini pozan insanı öldürərək böyük bir savab iş gördüklərini deyirdilər. Ona görə də Aşura günündə bütöv gün oruc tutmaq bizim şəriətimizdə bəyənilmir.

- Məhərrəm ayında toy, ad günü etmək olarmı? Olarsa, bunun üçün hansı şərtlər var?

-Əgər bu ayda soyqırım, körpələrin, ümumilikdə insanların qətlə yetirilməsi, şəhidlik varsa, insan həmin günlərdə necə toy edə, eyş-işrətlə məşğul ola bilər? Peyğəmbər və onun ailəsini seven, hörmət edən insanlar Məhərrəm ayında toy etmirlər. Amma insanlar evlənməklə toy etməyi qarışdırmamalıdır. İnsan hər zaman evləne bilər. Kişi və qadın Məhərrəm ayında, hətta Aşura günündə də kəbin kəsdirə, evləne bilərlər. Amma bu ayda toy etmək, çalıb-oyunmaq düzgün deyil. Şəhidlərə, onların ruhuna ehtiram hər birimizin boynunda vacib olan əməllərdəndir.

Allah-təala Məhərrəm ayımızı mübarək etsin və bu ayın mükafatından bizi ayırı salmasın. Amin!

Ləman Sərraf

"Ölkəmizdə yaşıl enerjinin istehsalı sahəsində böyük imkanlar və resurslar var"

"Bu gün dünyada təbiətə vurulan zərərin, ekoloji problemlərin qarşısının alınması global çağırışıdır. İqlim dəyişiklikləri dünyada global istiləşmə, quraqlıq, təbii fəlakətlər, sənaye tullantılarının təbiət üçün törətdiyi fəsadlar və digər xoşagəlməz hallarla özünü göstərir. Getdikcə daha təhlükəli hal alan bu təhdidlər təxirəsalınmaz tədbirlər görülməsini, ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların koordinasiyalı fəaliyyət göstərməsini zərurətə çevirir". Bu fikirləri SİA-ya açıqlamasında Milli Məclisin deputatı, COP29-un Təşkilat Komitəsinin üzvü Fatma Yıldırım deyib. Deputat bildirib ki, Azərbaycan bu çağırışa qoşulan ölkələr sırasındadır: "Azərbaycan dövləti ekologiyanın qorunması, ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində müvafiq qanunlar qəbul edib, dövlət proqramları təsdiq edilib, dövlət başçısı tərəfindən müvafiq fərman və sərəncamlar imzalanıb. Görülən işlər nəticəsində ekologiyamızın, təbiətin və ətraf mühitin qorunması istiqamətində uğurlar əldə edilib.

Onun sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyevin 2021-ci ilin 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiqlənmiş "Azərbaycan 2030: Sosial-iqtisadi inkişafın Milli Prioritetləri" əsasında ölkədə bərpaulunan enerji istehsalı siyasətinin strateji təməli qoyulub. Sənəddə qeyd olunmuş 5 Milli Prioritetdən biri "təmiz ətraf mühit" və "yaşıl artım"la bağlıdır. Bu isə yaşıl iqtisadiyyata keçidlə bağlı qarşıya yeni hədəflər qoyur. Ölkəmizdə yaşıl enerjinin istehsalı sahəsində böyük imkanlar və resurslar var. Bu istiqamətdə xarici şirkətlərlə önəmli müqavilələr bağlanılıb. Bu müqavilələr gələcək hədəflərə hesablanıb. Belə ki, qonşu ölkələrin və Avropa dövlətlərinin yaşıl enerji ilə təmin olunması üçün böyük layihələr işlənir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərimiz Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Yaşıl enerji" zonası elan edilib və bütün infrastruktur layihələri yaşıl enerji meyarı əsasında qurulur ki, sonra bütün ölkə ərazisinə şamil ediləcək.

Millət vəkili hesab edir ki, məsələnin aktuallığını və miqyasını nəzərə alaraq təhsil müəssisələrimizdə ekologiyanın və ətraf mühitin qorunması mövzusunda dərslər keçirilməlidir: "Hesab edirəm ki, məktəblərdə ekoloji təhsilin təbiiyə başlanılmalıdır. Yəni, gənc nəsli ətraf mühitə və planetin təbii resurslarına qarşı məsuliyyətli olmağa hazırlamaq üçün məktəb kurikulumlarına ekologiya və davamlı inkişaf üzrə hərtərəfli kurslar daxil edilə bilər. Xüsusilə, məktəb kurikulumlarına bu istiqamətdə yeni proqramların daxil edilməsi zəruridir. Bununla əlaqədar tədris materiallarının işlənilməsi vacibdir. Eyni zamanda, ekologiyanın əsaslarının, davamlı inkişaf prinsiplərinin tədrisində əks etdirən tədris vəsaitlərinin, proqramların, habelə təbiətin mühafizəsi üzrə praktiki tapşırıqların və layihələrin yaradılması yaxşı olardı. Bu məsələdə müəllim hazırlığı da çox önəmlidir. Çünki bu istiqamətdə tədris olarsa, onun materiallarını uğurla tətbiq edə bilmələri üçün müəllimlər üçün ekoloji maarifləndirmə üzrə təlim və seminarlar keçirilməlidir".

"Ümumiyyətlə, ətraf mühitə mənfi təsirləri azaltmaq məqsədilə müsbət nəticələr əldə etməyin yeganə yolu təhlükəsiz və möhkəm gələcəyi təmin etmək üçün hər bir ölkənin cəhdlərinin birləşdirilməsidir. Bu planetdəki heç bir ölkə təkbaşına fəaliyyət göstərə bilməyəcək. Biz regional fəaliyyətin inkişafına gətirib çıxara biləcək hər bir imkanın istifadə etməliyik. Bu mənada hesab edirəm ki, COP29 ölkəmizdə yüksək səviyyədə keçiriləcək və "yaşıl enerji" siyasətimizin dünya ictimaiyyətinə təqdimatı baxımından da çox önəmli beynəlxalq platforma olacaq", -deyə Fatma Yıldırım vurğulayıb.

S. Hüseyinli

"Azərbaycan tərəfindən İrana qarşı pozitiv addımlar atılır"

"İranda prezident hər hansı bir formada radikal qərarlar almaq səlahiyyətində deyil. Çünki İranın konstitusiyasına görə, burada idarəetmədəki əsas rol mütəlak şəkildə ali dini rəhbərlik oynayır. Eyni zamanda nəzərə almalıyıq ki, İranda Azərbaycan arasında münasibətlərdəki gərginliyin arxasında qalması ilə bağlı da cəhdləri müşahidə edirik". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Tural İsmayilov deyib. Politoloq bildirib ki, xüsusilə Azərbaycan tərəfindən İrana qarşı pozitiv addımlar atılır: "Ümumiyyətlə İran-Azərbaycan münasibətlərində yaranan problemlərin kökündə də Azərbaycan rol oynamayıb. Məsud Pezeşkianın Azərbaycanlı əhaliyə xitab etməsi, azərbaycanlı olduğunu hər an vurğulaması müəyyən qədər İranın Azərbaycan siyasətində korrektorlər etməsinə səbəb ola bilər. Düşünürəm ki, yeni rəhbərlik Azərbaycanla İranın sabiq prezidenti Rəisi arasında əldə edilən razılaşmaları sabotaj etsin. Əksinə yaxın zamanlarda Azərbaycanın İranda səfirlərinin yenidən fəaliyyətə başlayacağı vurğulanır, bir sıra digər məqamlar da mövcuddur. Buna görə də yeni İran prezidentinin siyasətində Azərbaycanla əldə edilən razılaşmalara yenidən baxılmayacağını düşünürəm. Çünki hazırkı dövrdə Azərbaycan-İran münasibətlərini diplomatik mənada pozacaq hər hansı tendensiya müşahidə edilmir. Yeni İran prezidentinin verdiyi mesajlardan da görürük ki, İran-Azərbaycan münasibətlərində hələ ki, bir müddət hər hansı bir gərginlik müşahidə edilməyəcək".

Sabina

Ruhi sağlamlıqla fiziki sağlamlığın əslində ayrı-ayrı anlayışlar olduğunu desələr də, bir çox psixoloqa görə hər ikisi bir-birinin eynidir. "Sağlam ruh sağlam bədəndə olar" misalı bu yerdə ən yaxşı örnəkdir. İnsan sağlamlığını qorumaq üçün bədənə vaxt ayırdığı qədər ruhunu da nəzərə almalıdır, onların bir-birinə sıx əlaqələrlə bağlı olduğunu deyən ekspertlər yaşadığımız dövrdə ruh yüksəkliyinin az adamda rastlandığını da vurğulayırlar. Dalbadal baş verən təbii fəlakətlər, müharibələr, epidemiyalar dünya əhəlinin ruhi-psixoloji gərginlik içində yaşamasına səbəb olur. Qıssası, dünyanın psixoloji vəziyyəti heç də qənaətbəxş deyil.

Hər ölkədə minimum 25 faiz

Dünyada hər dörd nəfərdən biri həyatının hər hansı bir mərhələsində psixi xəstəlikdən əziyyət çəkir. 75 yaşlı insanlarda bu nisbət hər iki nəfərdən biridir. Bütün dünyada psixoloji sağlamlıq problemləri olan 500 milyondan çox insan var və onlardan yalnız hər 20 nəfərdən biri, bəzən hətta 30 nəfərdən biri tibbi yardım ala bilər. Ən çox müşahidə edilən ruhi xəstəliklərə depressiya, narahatlıq, davranış pozğunluqları, alkoqol və narkomaniyaya bağlı psixi pozğunluqlar və şizofreniya daxildir.

Məlumat üçün qeyd edək ki, araşdırmalara görə hər ölkədə əhəlinin 20-25 faizi ruhi xəstəliklərdən əziyyət çəkir. Ruhi pozğunluqlar həm yüngül, həm də ağır xarakterli olur. Ölkələr arasında ruhi xəstəliklərin sayına görə, kəskin fərqlənən demək olar ki, yoxdur. Mütəxəssislər hesab edir ki, bu xəstəliklərin əksəriyyəti müalicə edilə bilər. Çünki əksəriyyət sadəcə ruh düşkünlüyü yaşayır və əhvalını yüksəltmək istəmir.

Ən aqressiv ölkə: hər iki nəfərdən biri...

Global tədqiqat şirkəti "Gallup", "Global Emosiyalar" hesabatının 2022-ci il buraxılışında dünyanın ən qəzəbli ölkələrinin sıralamasında birinci Livanı, ikinci Türkiyəni yazmışdı. Türkiyədən sonra Ermənistan, İraq, Əfqanıstan, İordaniya, Mali gəlirdi. Hesabata görə, Livanda əhəlinin 49 faizi aqressivdir, Türkiyədə bu nisbət 48-dir. Yəni bu ölkələrdə hər iki nəfərdən biri qəzəblidir. Salvador əhəlinin 82 faizi özünü xoşbəxt və mülayim hiss etdiyini deyir. "Gallup"un həmin hesabatın 2023 buraxılışında isə ən aqressiv ölkələr siyahısının ilk pilləsində Livanın yerini İraq tutub, Türkiyə elə ikinci yerini qoruyub, Livan 3-cü yerdə qərarlaşıb.

Gündəlik həyatda, evdə, işdə, məktəbdə və münasibətlərimizdə bir çox stress faktorları ilə qarşılaşır, müəyyən səviyyələrdə münacişələr, narahatlıqlar, başqaları ilə mübahisə və qarşıdurma yaşayırıq. Bu münacişələrin baş ver-

Neyləməli ki, ruhu xəstələndirməməli?

özümüz hiss etmədən iz buraxır. Ya öz-özünə danışan adamlara çevrilirik, ya ailəsinə zərər verən birinə. Nəticədə psixi sağlamlığımız əlimizdən gedir.

İşini sevməyənlər daha çox əziyyət çəkir

Psixoloq Sədaqət Həsərova bildirir ki, sağlam bir bədən üçün yediklərimizə nə qədər fikir veririkse, saatlarla idman zallarında məşq edirikse sağlam bir ruh üçün də olduğumuz mühitə, ün-

məsi təbiidir, çünki əksəriyyətimiz ipi çəkilməmiş bomba misalı həyat yaşayırıq. Buna görə də qarşılaşdığımız, səbəbi olduğumuz və ya təsadüfi münacişələri həll etmək üçün üstünlük verdiyimiz bəzi şüurlu və ya şüursuz üsullar bizə problem yarada bilər. Yaranan problemi kimimiz ünsiyyət yolu ilə, kimimiz də qol gücünə həll etməyə çalışır.

İnsanlar sosial problemlərini həll edə bilmədikləri üçün də aqressiya ilə yüklənirlər. Təsəvvür edin, ailəsinin ehtiyacını ala bilməyən hər hansı bir şəxs var və biz ondan mülayim olmasını, baş-

siyyətdə olduğumuz insanlara, müzakirə etdiyimiz mövzulara, izlədiyimiz televiziya proqramlarına diqqət etməliyik. Bədənimizi tanıdığımız, bizə nəyin zərər verib-vermədiyini bildiyimiz kimi ruhi vəziyyətimizi də nəzarətdə saxlamalıyıq. İnsanın həmişə özünü başqalarına oxşatması, uğurlu insanların uğuruna paxıllıq və ya qibtə etməsi, hərəkətlərinə səhəb qoymayaraq sonunda peşmançılıq yaşamaq ruh düşkünlü-

qalarına qarşı aqressiya göstərməməsini gözləyirik. O isə bunu başqalarından gözləyir. Yəni, qarşılıqlı təmənna var, amma təminat yoxdur. Zehni, fikri ailə qayğıları, maddi problemlər, dolanışqı dərdi ilə yüklənmiş bir adam aqressiya ilə yüklənir, problemləri onu partlayacaq bomba halına gətirib çıxarır. Dolayısı ilə yolda, dükanmağazada, işdə qarşılaşdığı hər hansı bir neqativ vəziyyətdə bu aqressiyasını boşaldır. Bütün bunlar da bizim psixologiyamızda

yünü yarıdan birinci səbəbdir.

Səhər 8-dən işə gedib gündə 9-10, bəzən 12-13 saat işləyən insanlarda ruh düşkünlüyü daha çox rastlanır. Müsahibimiz deyir ki, qadağalar, sərt iş qanunları bu problemi yarıdan ikinci səbəbdir: "İşini sevməyən insanlarda ruh düşkünlüyü daha çox rastlanır. İşə həvəssiz gedən, bütün günü gördüyü işin stressi altında əzilən, axşamın olmasını, iş saatının bitməsini səbirsizliklə gözləyən insanlarda əlbəttə ki, ruh yüksəkliyi olmayacaq. Pessimizm, bəd-

binlik, həvəssizlik insanı yoran şeylərdir, ruhu yüksəldən, əhvalı yaxşılaşdıran məşğuliyyətlər belə zamanlarda müsbət effekt verir".

Ruh yüksəkliyini necə yaratmalı?

Müsahibimiz deyir ki, bədənimizin edə bildikləri və edə bilməyəcəkləri olduğu kimi ruhumuzun da müəyyən sərhədləri var: "Təsəvvür edin, tanımadığınız bir mühitdə tanımadığınız bir insan sizə yaxınlaşanda necə narahatlıq keçirirsinizsə eyni vəziyyət ruhunuz üçün də keçərlidir. Ruh yüksəkliyini yaratmaq əslində öz əlimizdədir. Qətiyyətlə ruhu yoran, səbələri tarıma çəkən hadisələrə qarışmayın, televizorda yalnız ürəkəçən proqramlara baxın, tez-tez klassik və milli musiqilər dinləyin. Bunu bir növ terapiya kimi düşünün. Unutmayın ki, sizi işinizdən bezdirən, insanlardan qaçmağınızın səbəb olan ruh düşkünlüyüdür, ona görə ruhunuzu müalicə edin".

Psixoloq ruh yüksəkliyimizi qorumaq üçün bir neçə məsləhət də verdi: "Unutmayın ki, azad, sivil bir insan olmağımız hər şey edə biləcəyimiz anlamına gəlməz. Azadlığımız istədiyimiz hər şeyi etmək demək deyil, azadlıq bəzi şeyləri etmək istəsəniz belə etməyinizdir. Hər bir insan həyatında nə zamansa engəllərlə qarşılaşır, işimizi itirə bilərik, axtardığımız ünvanı tapmaya bilərik, zəng etdiyimiz adam telefonuna cavab verməyə bilər, ay sonunda kommunal xərclərimizi ödəməkdə çətinlik çəkə bilərik, imtahanda istədiyimiz nəticəni əldə edə bilmərik, bütün bunlar əlbəttə ki, dünyanın sonu deyil və ruh yüksəkliyimizi əlimizdən ala bilməz. Əngəlləri qəbul etmək bizi daha çox rahatladacaq".

Hər addımı planlamaq ruhu xəstələndirə bilər

Həmsöhbətimiz deyir ki, valideynlərimizi, doğmalarımızı itirə bilərik, vəfat edə bilərlər, bu, bizim üçün ağır itkidir, amma həyatın qanunudur, ölənlə ölmək olmaz deyiblər, kədərimizi, faciəmizi yaşayırıq, matəmimizi tuturuq, amma yenidən həyata dönmək məcburiyyətindəyik. Çünki bizim də öhdəliklərimiz var, bizə ehtiyacı olan ailəmiz, övladımız və ya həyat yoldaşımız var. Ruh düşkünlüyünə imkan verməyin.

Çalışın insanlığa, dünyaya xeyir verin, nəse yaradın, tikin, düzəldin, heç olmasa bir heyvana sahib çıxın, mərhəmət hissi ruhu rahatladacaq. Keçmişdə yaşadığınız problemləri ağılınzdan çıxarın, keçmişin bədbin xatirələrinə qapılıb özünü zəhər etməyin. Amma davamlı olaraq gələcəyi də düşünməyin, ölçüb-biçməyin, çünki gələcək sizin planladığınız kimi olmayanda sizin ruh sağlamlığınıza təsir edəcək. Həyatda hadisələr öz axarı ilə baş verəcək və gələcək nə cür olursa olsun, onu qarşılamağa hazır olmaq lazımdır.

Lalə Mehralı

“Şuşa bəyannaməsi münasibətlərin konstitusiyası kimi də dəyərləndirilir”

“Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi zirvə görüşü Şuşa şəhərində keçirildi. Şuşa şəhərində Qarabağ bəyannaməsi imzalandı. Şuşada keçirilən görüşdə Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti hörmətli Kasım-Jomart Tokayev, Qırğızıstan Respublikasının Prezidenti hörmətli Sadır Japarov, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti hörmətli Şavkat Mirziyoyev, Türkiyə Respublikasının vitse-prezidenti hörmətli Cevdet Yılmaz və Macarıstanın baş naziri hörmətli Viktor Orban, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti hörmətli Ersin Tatar, eləcə də, Türk Dövlətləri Təşkilatının Baş katibi Kubançbek Ömürəliyev və digər rəsmi qonaqlar iştirak etdilər. Məhz Şuşada keçirilmiş bu görüşün təşəbbüskarı cənab Prezident İlham Əliyev idi”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Naqif Həməzəyev deyib.

O bildirib ki, artıq hər il qeyri-rəsmi olaraq Türk Dövlətləri Təşkilatının liderlərinin görüşlərinin keçirilməsi də razılaşdırıldı: “İlk növbədə nəzərə alınmalıdır ki, Şuşa şəhərinin seçilməsi rəmzi mənada daşıyırdı. 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın torpaqlarını işğaldan azad etməsi və 2023-cü ildə Azərbaycanın suverenliyini tam bərpa edilməsi nəticə etibarilə Azərbaycanın uğuru, zəfəri, qələbəsi olsa da, bu, ümumilikdə türk dövlətlərinin və türk dünyasının qələbəsi kimi də qəbul edilir. Türk dövlətləri Azərbaycanın bu zəfərinə, uğuruna səmimi qəlbədən və ürəkdən sevindilər. Bunu həm sözdə, həm də əməldə göstərdilər. Bu baxımdan da Türk Dövlətləri Təşkilatında təmsil olunan və müşahidəçi olaraq iştirak edən dövlətlərin liderlərinin və hökumət başçılarının burada iştirak etməsi, həqiqətən də, dünyaya bir mesaj idi və türk dünyasının bir araya gəlməsinin bir daha nümayiş etdirilməsi üçün əla fürsət idi. Eyni zamanda Türk Dövlətləri Təşkilatının gələcək hədəflərinə çatması üçün strateji məqsədlər və hədəflər uğrunda fəaliyyətlərini gücləndirmək üçün müzakirələrin mütəmadi aparılması və yeni həll yollarının tapılması vacibdir. Bu baxımdan da bu görüşdə Qarabağ bəyannaməsinin imzalanması çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Unutmamalıyıq ki, 2020-ci ildə Şuşa bəyannaməsi məhz Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti hörmətli Rəcəb Tayyib Ərdoğan və cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalandı. Şuşa bəyannaməsi Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin konstitusiyası kimi də dəyərləndirilir. Qars müqaviləsindən sonra Şuşa bəyannaməsinin imzalanması bu iki dövlət arasında strateji mütəfəqlik səviyyəsinə çatma münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün birgə yol xəritəsi rolunu oynadı.

2024-cü ildə Qarabağ bəyannaməsinin Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv olan dövlətlər tərəfindən imzalanması isə Şuşa bəyannaməsinin geniş məşabətdə bütün türk dövlətləri arasında qəbul edilməsi kimi də dəyərləndirilməlidir. Hətta Qarabağ bəyannaməsi gələcəkdə türk dövlətləri arasında bütün sahələrdə birlik və bərabərliyin təmin edilməsi, qanunvericiliyin uyğunlaşdırılması, iqtisadi-siyasi, mədəni əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün əla bir

zəmin yaradacaqdır. Bundan öncəki görüşlərdə məhz Türk Dövlətləri Təşkilatının 2040 strateji hədəfləri ilə bağlı sənəd imzalanmışdır. Şuşada keçirilən zirvə görüşündə gələcək hədəflərlə bağlı yeni perspektivlər araşdırıldı, müzakirə edildi. Nəticədə Qarabağ bəyannaməsində bütün bu məsələlər xüsusilə də, qeyd olundu. Bəyannaməyə nəzər salsaq, görürük ki, xüsusilə də, Şuşa şəhərinin 2023-cü il türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı olmasının tarixi dəyəri burada qeyd olunub. Həmçinin strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi üçün Türk Dövlətləri Təşkilatının kollektiv strategiyasının formalaşdırılması siyasi-iqtisadi, nəqliyyat, müdafiə sənayesi, humanitar təhsil və mədəniyyət sahələrinin, türk dövlətlərinin tam potensial və imkanından istifadə edilməsinin vacibliyi bir daha qeyd olundu. Türk dövlətlərinin global miqyasda potensialı nəzərə alınmaqla daha iddialı məqsədlərin qarşıya qoyulmasının birgə səylərin artırılmasının və strateji əhəmiyyətli regional layihələrin həyata keçirilməsi yolu ilə dayanıqlı gələcəyin qurulması baxımından Türk Dövlətləri Təşkilatının vəzifə və məqsədlərinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün müvafiq mexanizm və qaydaların tətbiqinin zəruriliyi bir daha qeyd edildi. Həmçinin türk dövlətlərinin region və dünyada global ticarət və iqtisadiyyatın inkişafında əvəzsiz rolu nəzərə alınmaqla nəqliyyat infrastrukturunun genişləndirilməsi, inkişaf etdirilməsi və səmərəli trans-regional dəhlizlərin yaradılması üçün türk dövlətlərinin səylərinin artırılmasının vacibliyi qeyd edildi. Ticarət həcmələrinin artırılması, liman, dəmir yollarına, avtomobil yollarına və logistik qovşaqlara infrastruktur investisiyalarının cəlb etməklə dayanıqlı inkişaf, iqtisadi rifah, beynəlxalq ticarət üçün təməl daşı kimi olan Avropa, Türkiyə, Cənubi Qafqaz, Mərkəzi Asiya, Çini birləşdirən trans-Xəzər beynəlxalq Şərqi-Qərbi orta dəhliz vasitəsilə üzvlər arasında regional əlaqəni və inteqrasiyanı gücləndirməyin vacibliyinə xüsusi yer ayrıldı. Bütün bu məqsədləri daha da inkişaf etdirmək və gücləndirmək üçün Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolunun modernləşdirilməsinə diqqəti artırmaq qeyd olundu ki, burada da Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin üçtərəfli səylərinin artırılması yüksək qiymətləndirildi. Biz inanırıq ki, bu sahədə işlər daha da təkmilləşdiriləcək. Nəticədə yaxın gələcəkdə bu logistik yolların şəxələndirilməsi üçün Zəngəzur dəhlizinin də açılmasına şahidlik edəcəyik.

Bununla yanaşı iqlim dəyişikliyi və onun türk dövlətlərinin dayanıqlı inkişafına təsirlərinə birgə iqlim fəaliyyəti yolu ilə cavab verilməsinə daha sıx əməkdaşlığın zəruriliyi vurğulandı. COP29

tədbirinin Azərbaycanda keçirilməsi çox əla imkanlar yaradır. Türk dövlətləri də bu imkandan maksimum istifadə etməlidir. Cənab Prezident İlham Əliyev türk dövlətləri liderlərini bir daha COP29-a dəvət etdi. Türk Dövlətləri Təşkilatı da COP29-a hərtərəfli dəstək verəcəklərini çıxışlarında bəyan etdilər. Biz inanırıq ki, COP29-un uğurlu keçirilməsi və burada əldə olunmuş təcrübə Türk Dövlətləri Təşkilatının da məhz iqlim dəyişikliyi ilə bağlı xüsusi konsepsiyaların hazırlanması və fəaliyyət proqramının reallaşdırılması üçün böyük bir dəstək olacaqdır”.

“Türk dövlətləri tərəfindən alternativ enerji mənbələrinin işlənməsi və təkmilləşdirilməsi ilə bağlı da müvafiq razılıq əldə olundu. Ağıllı şəhər və kənd konsepsiyalarının, iqlim və yaşıl rəqəmsal platformasının, Türk Dövlətləri Təşkilatının iqlim və davamlı kəndlər forumunun yaradılması üzrə müzakirələrin aparılması təşəbbüsü də irəlilədi. Türk Dövlətləri Təşkilatı arasında elektron hökumət infrastrukturunun daha da inkişaf etdirilməsi və bir-birinə inteqrasiyası məsələsi də bəyanatda qeyd olundu. Süni intellektdən aktiv istifadə etmək, elektron hökumət layihələrinin uğurla həyata keçirilməsi bütün türk dövlətləri tərəfindən reallaşdırılır. Ancaq bunların koordinasiya şəkildə həyata keçirilməsi və inteqrasiya olunması çox vacibdir. Belə olacağı təqdirdə biz gələcəkdə daha asan, rahat, funksional fəaliyyət həyata keçirə bilirik. Bəyanatda da bu məsələlərə xüsusilə yer verildi. Eyni zamanda milli kosmik proqramların potensialının artırılması və qarşılıqlı öyrənilməsi, təcrübə mübadiləsi və mövcud potensialın birləşdirilməsi, qarşılıqlı istifadəsi də bəyanatda öz yerini tapdı. Biz bu bəyanatın çox geniş və ətraflı olmasını nəzərə alaraq belə qənaətə gələ bilərik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının zirvə toplantısının Şuşada keçirilməsi çox faydalı oldu. Xüsusilə də, Macarıstan, Türkmənistan və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətlərinin müşahidəçi qismində Türk Dövlətləri Təşkilatında iştirakı və bütün bu proseslərə əllərindən gələn dəstəyin verilməsi alqışlanır. İnanırıq ki, yaxın gələcəkdə bu dövlətlər artıq Türk Dövlətləri Təşkilatının daimi üzvlünə çevriləcəkdir. Cənab Prezident İlham Əliyev çıxışında qeyd etdi ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının qarşıya qoyulmuş məqsədlərə çatdırılması üçün mövcud büdcə kifayət etmir. Azərbaycan tərəfindən 2 milyon dollar ianə edildi. Bu ənənənin digər türk dövlətləri tərəfindən davam etdiriləcəyinə inanırıq. Biz yaxın gələcəkdə Türk Dövlətləri Təşkilatının daha da güclü bir təşkilata çevriləcəyinə şahidlik edəcəyik” - deyərək, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

MƏTANƏT

Heyif səndən abır, heyif səndən həya, heyif səndən ar...

Bəzən elə hadisələrlə qarşılaşırsan ki, sözün həqiqi mənasında, təəccüb-dən az qalır dilin qurusun. Elə dünnən matım-qutum quruduğu kimi. Deməli, işdən gedirəm. "Sahil" bağında iki gənc-qız, oğlan camaatın gözü qarşısında uzanıblar otun üstünə, həm də çox səmimi şəkildə. Dedim, vallah, bunlara soyuq dəyəcək. Axi hər gün yaşlı bir kişi su borusu əlində bağı suvarır. Deməli, bağ daim rütubətli olur.

İstədim deyərək ki, ay, bala, sizə soyuq olar, bircən düşündüm ki, mənə elə cavab verərlər, elə oradaca qədəmlərim sınar. Elə bunu düşündüm ki, onları bayaqından daha səmimi gördüm və utanmışımdan başımı aşağı salıb uzaqlaşdım.

Bir az sonra isə nə baş versə, yaxşıdır? Məndən haradasa 5-7 metr qabaqda gedən iki gənc yolun ortasında birdən dayandılar, oğlan keçdi qızın qarşısına, qızı qucaqladı, qaldırdı, endirdi, sanki quluncunu qırılmış kimi görünüş yarandı. Sonra aralanıb yollarına davam etdilər.

Bunları seyr edərkən isə artıq mənim həqiqətən matım-qutum qurumuşdu. Onlarla bərabər mən də dayanmışdım. Niyə, bilmirəm. Az sonra mənə çatdı ki, yolun ortasında dayanmışam. Özümə "özünə gəl" deyib yola davam etməyə başladım. Necə davam etdim, ta deyə bilmirəm... Elə bil o hərəkətləri onlar deyil, mən etmişdim. Düz evə qədər deyindəyində getdim.

Həqiqətən də heyif abır-həyamızdan, ismət-iffetimizdən. Hara getdi onlar? Axi biz o bizlər idik ki, "başı aşağı ol, küçədə, ictimaiyyət arasında saqqız çeynəmək, artıq hərəkət etməz olma", -deyə tərbiyə almışdıq. Bu səbəbdən də bütün davranış və hərəkətimizə diqqət edirdik. Heyif itirdiyimiz ar-həyadan. Bizlər o bizlər idik ki, ata-qardaşımızın yanında ağızımızı açıb bir söz danışmırdıq, özümüzə böyüklərin yanında yemək yemirdik. Uşağımızın ağlamaqdan bağı çatlasa da, böyüklərin yanında qucağımıza götürmürdük.

Hələ yaşmağı gözünün altından çəkən qadınlarımızı demirəm. Yad kişi qarıya gələndə gözə görünməyən qız-gəlinləri demirəm. Qayınatasının görünməyən, onun yanında oturmayan, yemək yeməyən gəlinləri demirəm.

Bir az da oğlanlardan danışım. Oğlanlar vardı ki, ata-anası onun siqaret çəkməsini illərlə bilmirdi. Çünki bunu onlardan bütün gücü ilə gizlədirdi. Oğlanlar var idi ki, ata-anasının yanında həyat yoldaşı ilə söhbət etmirdi, övladını qucağına almırdı. Oğlanlar var idi ki, haqqında bir söz danışanda utanmışımdan üz qıpqırmızı olurdu.

Biz nə qədər müasirləşdik ki, hər kəsin gözü önündə uzanırdıq, həm də səmimi şəkildə, yolun ortasında qucaqlarıq, İlahi? Vallah, adam dəhşətə gəlir. İstəyirsən ki, gözünə inanmayasan. Axi inanmaya da bilmirsən. Düz didələrinin içinə girir bu hərəkətlər.

El arasında belə bir deyim var, gözlülər olsun, görməsin. Bu deyim bax belə hadisələr zamanı deyirlər. Yəni hadisə o qədər dəhşətli olur ki, deyirlər ki, gözün ola, görən olasan, amma görməyəsən. Hə, bu deyim də artıq illərin əvvəlində qaldığı üçün, deyirdim ki, elə kor olasan, belə hadisələrlə qarşılaşmayasan.

İnsan nə qədər azad, nə qədər sərbəst, nə qədər düşüncəsiz, nə qədər də utanmaz olar ki, küçənin ortasında, insanların gözü qarşısında bu hərəkəti edə bilər, anlaşıb bilmirəm. Anladığım odur ki, çox təəssüflər olsun.

Dünəndən bəri beynimdə dolaşan fikirlər: heyif səndən abır, heyif səndən həya, heyif səndən ar, heyif səndən iffət, heyif səndən ismət, heyif səndən utanmaq hissi, heyif səndən özünə və başqalarına sayğı duyğusu... Heyif, heyif, heyif... Hara getdi bu gözəl keyfiyyətlər, duyğular, hisslər? Harada saldıq itirdik, axtardığımız tapa bilmədik? Harada unutduq? Harada dəfn etdik görsən?

Azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sarsılmaz birlik və həmrəylik

Müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkən olan, əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühtinin formalaşdığı, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı Azərbaycanda multikulturalizm alternativini olmayan həyat tərzinə çevrilib. Azərbaycanın bütün xalqların, bütün səmavi dinlərə tapınanların azad yaşadığı bir dövlət olması ölkəmizi tolerantlıq, dözümlülük mərkəzi kimi tanıdıb. Milli azlığın nümayəndəsi - rus, ukrayn, tat, kürd, belorus, talış, yəhudi, türk, alman, ləzgi, tatar, avar, gürcü, saxur, udin və s. yaşayır və onlar öz dillərindən istifadə edir, maddi-mənəvi mədəniyyətlərini qoruyub saxlayır, özlərinin milli-mədəni birliklərini, assosiasiyalarını və ittifaqlarını yaradırlar.

Azərbaycan sivilizasiyalararası, konfessiyalararası və mədəniyyətlərarası dialoqun əsil nümunəsi olub və bu gün də belədir. Məhz Azərbaycan Prezidentinin pragmatik və müdrik siyasi fəaliyyəti sayəsində tolerantlıq və multikulturalizm Azərbaycan cəmiyyətinin həyat tərzinə çevrilib. Multikulturalizmin Azərbaycan modeli millətçiliyin, şovinizmin, faşizmin və terrorizmin alternatividir.

Azərbaycanda Talış Mədəni Mərkəzi, Kürd Mədəni Mərkəzi (Ronai), Ləzgi Mədəni Mərkəzi (Samur), Ləzgilərin Mifologiyasını Öyrənən Mərkəz, "Saxur" Mədəni Mərkəzi, Şeyx Şamil adına Avar Cəmiyyəti, Udinlərin "Orayın" Mədəni Mərkəzi, tatarların "Azəri" Mərkəzi, Buduq Mədəni Mərkəzi, Azərbaycan Slavyanlarının Mədəni Mərkəzi, Rus İcması Cəmiyyəti, Xınalıq Mədəni Mərkəzi, Azərbaycan Tatların İcması, Azərbaycan Gürcülərinin Cəmiyyəti, Azərbaycan Ukraynalılarının Cəmiyyəti, Azərbaycan Avropa Yəhudilərinin İcması, Almanların Milli - Mədəni Cəmiyyəti və s. fəaliyyət göstərməsi fikirlərimizi əsaslandırır. Bütün xalqların nümayəndələri öz ayınlərini, milli bayramlarını sərbəst şəkildə yerinə yetirirlər. "Bu gün Azərbaycan Respublikası müxtəlif dinlər və etiqadlar arasında qarşılıqlı hörmət və etimad mühtinin, demokratik birgəyaşayış prinsiplərinin mövcud olduğu unikal bir məkandır və dünyada sivilizasiyalararası münasibətlərin inkişafına mühüm töhfələr verir. Cəmiyyətimizdə dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər kəsin mədəni özünüifadəsi üçün bərabər imkanlar yaradılmışdır. Təqdirəlayiq haldır ki, ölkəmizin bütün etnik və dini azlıqları, o cümlədən xristian vətəndaşlarımız ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində yaxından iştirak edir, Azərbaycanın tərəqqisi və çiçəklənməsi naminə vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirirlər", - deyər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bildirmişdir.

"BİZ DÜNYAYA NÜMUNƏ DƏ GÖSTƏRİRİK"

Azərbaycan müstəqillik illərində dövlət dini azlıqların hüquqlarının qorunması və təminatı sahəsində çox mühüm və ciddi addımlar atıb. Müxtəlif dini mənsubiyyətə malik insanlar cəmiyyətimizin ayrılmaz tərkib hissəsi olaraq dövlətin diqqət, qayğı və himayəsini eyni dərəcədə üzərlərində hiss edirlər. Müxtəlif siyasi, iqtisadi və coğrafi şəraitlərdə yaşayan xalqların ədalətə çıxışı məhz ilk növbədə çoxmədəniyyətliliyin təmin edilməsindən asılıdır. Bir sözlə, Azərbaycan bu sahədə dünyaya örnək bir dövlət kimi özünü təsdiqləyə bilib.

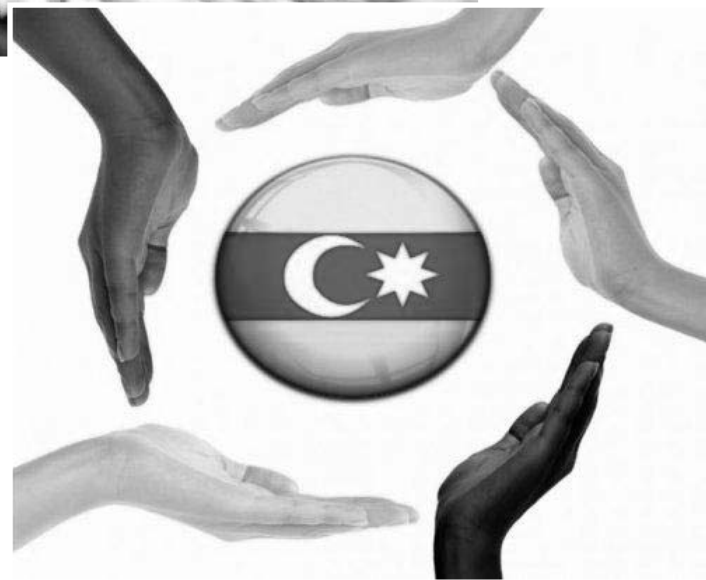
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yürütdüyü siyasət dini konfessiyaların dinc

yanaşı yaşamasını, qarşılıqlı əlaqəsini, müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü, inkişafı və firavanlığı uğrunda birgə səy göstərmələrini təşviq edir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illərdə İslam, xristian və digər səmavi dinlərin mədəniyyət nümunələri olan tarixi-memarlıq abidələrinin, məscidlərin, ziyarətgahların, müqəddəs dini sitayiş, inanc yerlərinin təmiri və bərpası ilə bağlı görülən işlər deyilənləri bir daha təsdiqləyir. Dövlət başçısı İlham Əliyevin çıxışlarının birində qeyd etdiyi kimi, biz nəinki ölkə daxilində millətlərarası və dinlərarası münasibətləri ən yüksək səviyyədə tənzimləyirik, həll edirik, biz dünyaya nümunə də göstəririk: "Hesab edirik ki, biz bu nümunəni göstərərək, başqa yerlərdə də öz təsir imkanlarımızı genişləndiririk".

Azərbaycanda bütün dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, bərpa edilir. Ölkəmizdə 2250-dən artıq məscid mövcuddur, eləcə də 14 kilsə, 7 sinaqoq fəaliyyət göstərir. Bundan əlavə, Zaqatala və Balakən rayonlarında 127 hücrə vardır ki, onların 115-də Ramazan ayında və dəfn mərasimlərində ayın icra olunur. Ölkə ərazisində 23 xristian dua evi, 1 bəhai, 1 křişna ibadət-gahı mövcuddur. Bununla yanaşı, hazırda Azərbaycanda dövlət qeydiyyatına alınmış 942 dini qurum fəaliyyət göstərir. Onlardan 907-si İslam, 35-i qeyri-islam təmayüllü (24-ü xristian, 8-i yəhudi, 2-si bəhai və 1-i křişna süuru) dini qurumlardır. Ölkə başçısının göstərişi ilə bütün əsas dini abidələr təmir olunub. Dünyanın ən qədim məscidlərindən biri olan, 743-cü ildə inşa edilmiş Şamaxı Cümə məscidi yenidən qurulub. Xristian dini abidələri, alban kilsələri, o cümlədən Nic qəsəbəsindəki kilsə, Kış kilsəsi təmir edilib. Tarixi-mədəni irsin, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, həmçinin dini ziyarətgahların, maddi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsi daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Azərbaycanın dünyaya tolerantlıq nümunəsi olaraq daha geniş tanınmasının vacibliyini, eləcə də ayrı-ayrı ölkələrdəki müxtəlif multikultural modellərə xas fəlsəfi, sosial, siyasi və digər aspektlərin Azərbaycan reallığında təhlili və təşviqinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin məlum Sərəncamı ilə paytaxtımızda Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradıldı. Azərbaycanda mövcud olan ənənələrin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə 2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında "Multikulturalizm ili" elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin imzaladığı Sərəncamı ölkəmizdə multikultural mühitə olan münasibətin daha bir real ifadəsinə çevrildi. Prezident İlham Əliyevin 9 fevral 2018-ci il tarixli Sərəncamı əsasında

da Azərbaycan İlahiyyət İnstitutunun yaradılması xalqın tarixi ənənələrinə söykənən dini-mənəvi mühitin qorunub saxlanması, inkişafı və dini fəaliyyətin təşkili sahəsində yüksək ixtisaslı milli kadrların hazırlanması baxımından səmərəli addımlardan biri olub.

Dövlət tərəfindən multikulturalizmin həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycanın dünyaya tolerantlıq nümunəsi olaraq daha geniş tanınması istiqamətində həyata keçirilən multikulturalizm siyasəti və bu istiqamətdə reallaşan tədbirlər dünya dövlətləri üçün nümunəyə çevrilib. Bu gün ölkəmizdə bütün millətlərin və dinlərin nümayəndələri tam qarşılıqlı anlaşma, milli həmrəylik şəraitində yaşaması üçün bütün şərait yaradılıb. Ölkəmizdə heç bir millətin, milli və ya dini azlığın nümayəndəsinə onların dini mənsubiyyətlərinə görə başqalarından üstün olmaq kimi ideyaları aşılmaq yolverilməzdir.

SÜLH VƏ ƏMİN-AMANLIQ ŞƏRAİTİNDƏ BİRGƏ YAŞAMA

Azərbaycanda dövlətin dəstəyi hesabına sinaqoqlar, məscidlər, kilsələr tikilib və tikilməkdədir. Ölkəmizdə qədim zamanlardan müxtəlif dini etiqadların, o cümlədən müsəlmanların, yəhudilərin və xristianların sülh və əmin-amanlıq şəraitində birgə yaşaması hər kəsə bəllidir. Son illər qloballaşan dünyamızda müxtəlif bölgələrdə dini radikalizm, terrorizm, dözümsüzlük və ksenofobiya kimi halların artdığı dövrdə Azərbaycan özünəməxsus tolerantlıq təcrübəsi ilə beynəlxalq ictimaiyyət üçün uğurlu bir model təqdim edir. Hər bir dinin nümayəndələri rahat yaşayır, milli bayramlarını qeyd edir, öz dilində təhsil almaq imkanına malikdirlər. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, bu gün dünyada nümunəvi tolerantlıq örnəyi, sivi-

lizasiyalararası və mədəniyyətlərarası dialoq məkəni kimi tanınan Azərbaycanda tarixən dinlər əmin-amanlıq, qarşılıqlı hörmət və etimad şəraitində fəaliyyət göstərmiş, fərqli mədəniyyətlərin təmsilçiləri olan ayrı-ayrı xalqlar və etnik icmalar ümumi Vətən sevgisi, azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sarsılmaz birlik və həmrəylik nümayiş etdirmişlər: "Cəmiyyətimizdə etnik-mədəni müxtəlifliyin qorunub-saxlanması, multikulturalizmin dəstəklənməsi və təşviq edilməsi müasir mərhələdə həyata keçirdiyimiz dövlət siyasətinin başlıca məqsədlərindən biridir. Ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqlara öz milli-mənəvi dəyərlərini, dini etiqadını, adət-ənənələrini qoruyub-saxlamaq, dil və mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün demokratik şərait təmin edilmişdir". Ölkəmizdə mövcud olan vəziyyət, reallıqlar dövlət siyasətinin məntiqi nəticəsidir.

67 MÜSƏLMAN MƏSCİDİNİN 63-Ü TAMAMİLƏ, 4-Ü İSƏ QİSMƏN DAĞIDILIB

Azərbaycan tolerant ölkə olaraq dünyada tanındığı bir zamanda ermənilər 30 ilə yaxın işğal altında olan dini abidələrimizi dağıtmış, viran qoymuşdular. "Azad edilmiş bütün torpaqlarda bizim tarixi, mədəni, dini irsimiz ermənilər tərəfindən dağıdılıb, təhqir edilib, sökülüb", - deyər Prezident çıxışlarının birində bildirmişdir.

Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində erməni işğalçı-

larının özbaşınalığı, tarix və mədəniyyət abidələrimizin dağıdılması və qəsdən korlanması "Arxeoloji irsin mühafizəsi haqqında" Avropa Konvensiyasına, "Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında" YUNESKO-nun konvensiyasına zidd olsa da işğal altında və Ermənistan qalan Azərbaycan mədəniyyət abidələrinin əksəriyyəti məhv edilib. Bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan dağıdılmış, talan edilmiş məkənləri, tarixi abidələrimizi bərpa edir. Erməni vandalları xalqımıza məxsus olan bütün abidələr dağıdıb, yerlə-yeksan ediblər. İşğal altındakı torpaqlarımızda təqribən 403 tarixi dini abidə olub ki, onlardan 67-i məscid, 144-ü məbəd, 192-i ziyarətgahdır. 67 müsəlman məscidinin 63-ü tamamilə, 4-ü isə qismən dağıdılaraq yarasız hala salınıb. Ermənilərin əxlaqsızlıq, mənəviyyətsizliyinə məntiqi olaraq Ağdam Cümə məscidinin içərisində ev heyvanları, o cümlədən donuz saxlamaqla simasız, rəzil olduqlarını göstərmiş oldular. Bu azmış kimi Zəngilan rayonunda olan məscidlərdən də bu məqsədlə istifadə ediblər.

Artıq Heydər Əliyev Fondu qədim Qarabağ torpağında dini abidələrimizin, məscidlərimizin bərpası üzrə layihələri reallaşdırır. Layihə çərçivəsində yerli və xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə bölgədəki ziyarətgahlarımızın bərpası, konservasiyası və yenidən qurulması həyata keçirilir.

Bu gün ölkəmizdə bütün millətlərin və dinlərin nümayəndələri tam qarşılıqlı anlaşma, milli həmrəylik şəraitində yaşamaqları üçün bütün şərait yaradılıb. Sosial bir hadisə olan tolerantlıq cəmiyyətdə əmin-amanlıq, bəşəriyyətdə isə sülh deməkdir. Təbii ki, tolerantlıq mühtinin olması cəmiyyətdə bərabərliyin, demokratiyanın, tərəqqinin, sosial rifahın, başqa sözlə, ədalətin bərqərarı deməkdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Bir qədər əvvəl belə məzmunlu məqalə ilə çıxış edərək bildirmişdim ki, Avropanı tədricən öz təsir dairəsinə almaqda olan faşist ideologiyasının daşıyıcısı olan toplular insanlıq üçün təhlükə mənbəyinə çevirilir. Təəssüf ki, həyəcan təbili bir o qədər effektiv olmayıb. Nədən ki, faşist ideologiyasının daşıyıcısı olanlar məsələyə münasibət bildirməklə diqqətləri öz üzərlərinə çəkmək istəmirlər. Sadəcə susurlar və gizli şəkildə öz məkrli və dünyanın sonunu gətirə biləcək siyasətlərini davam etdirirlər. Bununla paralel olaraq kütləvi şəkildə silahlanırlar. Nəzərə almaq lazımdır ki, Hitler faşizmi də tədricən silahlanma həyata keçirdi və gözlənilmədən meydana çıxıb dünyanı sarsıdan, insanlığı qanda boğan fəaliyyət yolu tutdu. Nəticədə dünyanın 60-a yaxın ölkəsi dağıntılara məruz qaldı, 70 milyon insan isə həyatını itirdi. Bu baxımdan günün birində Almaniyada gizli fəaliyyət göstərən faşistlər meydana çıxıb Hitlerin insanlıq və bəşəriyyət əleyhinə olan əməllərini davam etdirə bilərlər. İndiki hakimiyyətin də faşistlərin yanında ola biləcəyi şübhələri var. Çünki İkinci Dünya müharibəsindən bu günə qədər Almaniyada hakimiyyətə gələn şəxslər bir dəfə də olsun dünya xalqlarından Hitlerin əməllərinə görə üzr istəməyiblər. Bu isə dolayısı ilə nasistlərə haqq qazandırılması deməkdir. Digər tərəfdən görünən ondan ibarətdir ki, Almaniyada hakimiyyətdə olmuş rejimlər münaqişəli bölgələrdə qanlı qırğınların daha da qızışdırılması üçün müəyyən tərəfə maliyyə və hərbi yardımlar göstərirlər.

Ukrayna-Rusiya müharibəsində birinciye milyardlarla dəyərində silah-sursat dəstəyi göstərmiş, Liviyada, Əfqanıstanda, İraqda döyüşən qüvvələrə hər cür yardımlarını göstərməsi qeyd olunan qorxulu planların tərkib hissəsi sayıla bilər. Təəssüflər olsun, sivil dünyanın sadələh insanları sanki gözlənilən fəlakətin fərqində deyillər. Anlamırlar ki, Hitlerin nəvələri onun ideologiyasını bərpaya etməyə başlayırlar. Başa düşürlər ki, artıq nasistlər peyda olur və onlar dünyanı yeni müharibələr və münaqişələrlə hədələyirlər. Əgər nasistlər nüvə silahı əldə etsələr, dərhal ondan insanlığı əleyhinə istifadə edə bilərlər. Bəlkə də artıq niyyətlərini reallaşdırmaq üçün genişmiqyaslı gizli işlər həyata keçirirlər. Hər il Almaniyanın dövlət büdcəsindən 35-40 milyard dollar faşist ideologiyasının təmsilçilərinə ayrılması təsadüfi sayıla bilməz. Yəni ehtimal ki, ayrılan maliyyə vəsaitləri nüvə silahının hazırlanmasına xərclənir. Hətta 2024-cü ilin fevralın 27-də dünyanın bir sıra nüfuzlu nəşrlərində belə bir informasiya dərc olundu ki, Almaniyada nüvə silahı istehsal etməyi planlaşdırırlar. Bu isə təhlükədən də təhlükəlidir. Çünki Almaniyanın nüvə silahına malik olması bəşəriyyətə bəlalər gətirə bilər. Bir növ Almaniyanın faşist təmayüllü qüvvələrinin əlində atom bombası olması terrorçuların nüvə silahı ilə bəşəriyyəti hədələməsi deməkdir. Kim qarantıya verə bilər ki, sabah faşist ideologiyası ilə "silahlan"mış Hitlerin nəvələri İkinci Dünya müharibəsində reallaşdırma bilmədikləri bəd niyyətlərini həyata keçirmək üçün nüvə silahından istifadə etməyəcək? Təbii ki, atom bombasından istifadə edilməsi dünyanın sonunu gətirəcək. Bunun real və qaçılmaz olduğunu dünya xalqları dərk etməlidirlər. Eyni zamanda, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar bəşəriyyəti gözləyən dəhşətli fəlakətin ağırlığını anlamalıdır. Almaniyanın dövlət səviyyəsində faşizmin inkişaf etdirilməsi və yayılmasına dəstək verilməsi və inkişaf etdirilməsi onu deməyə əsas verir ki, bəşəriyyətimiz təhlükə ilə üz-üzədir. Hər anə dünya müharibəsi baş verə bilər. Əgər faşizm atom silahını əldə edə bilsə, indidən dünyanın sonu çatdığını demək olar. Əgər üçüncü dünya müharibəsi baş versə, dünyanın varlığı şübhə altında qalacaq. Nəzərə almaq lazımdır ki, İkinci Dünya müharibəsi Birinci Dünya müharibəsindən dağıcı xarakterinə görə daha amansız olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsində 70-ə yaxın dövlət iştirak etmişdir ki, insan itkilərinin sayı 70 milyon olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də nasist Almaniyasının Polşa üzərinə hücumu ilə başladı. Daha sonra müharibə bütün Avropaya yayıl-

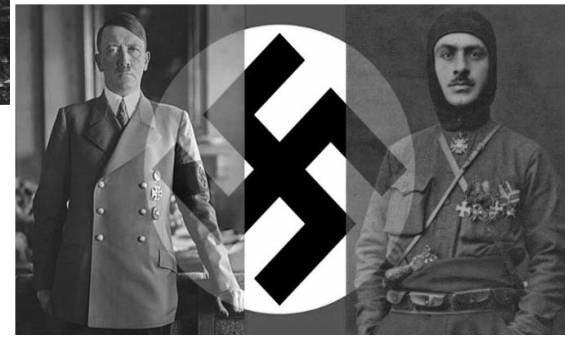
Nasistlər nüvə silahı əldə edə bilər

dı. Müharibəni başlatmaqla Faşist ideoloqları elə hesab edirdilər ki, 3 həftə ərzində hədəflərinə çatacaqlar. Lakin müharibə 6 il qədər uzandı. Faşistlər özlerini ali irqin nümayəndələri hesab edirdilər. Bu tezis Adolf Hitlerin "Mayn kampf" kitabında ifadə edilmişdi. Hitlerin ideologiyasına görə, ari-almaların başçılığı ilə ari irqinin dünya hökmranlığı, dünyanın irqi prinsip üzrə iyerarxik strukturunun qurulması.

Hitlerin nəvələri iş başındadır

İkinci Dünya müharibəsini başlamaqla faşist Almaniyası bəzi ölkələri öz ərazisinə qatmağı planlaşdırırdı. Yeni Almaniyanın strateji və iqtisadi mövqelərini yaxşılaşdırılması və gələcəkdə Avropada əsas rəqibləri olan Sovet İttifaqı, Fransa və İngiltərəyə qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə Mərkəzi, Şərqi, Cənub-Şərqi və Şimali Avropanın kiçik dövlətlərinin "sülh" və ya hərbi vasitələrlə özünə birləşdirmək. Faşistlərin məqsədlərindən biri də ondan ibarət idi ki, Şərqdə "həyat sahəsi"ni genişləndirmək və Sovet İttifaqını dağıtmaq. Eyni zamanda müttəfiq hesab etdiyi İtaliya ilə birgə Şimali Afrika ölkələrini ələ keçirməklə müstəmləkəçi Almaniyaya imperiyasını yaratmaq, Yaxın Şərqi neftlə zəngin olan rayonlarına çıxış əldə etmək və Hindistana müdaxilə etmək. Fransanı dağıtmaq və bütövlükdə Qərbi Avropanı ələ keçirmək, növbəti mərhələdə isə Sovet İttifaqını məhv etmək üçün həlledici ilk şərtləri yaratmaq məqsədilə İngiltərəni tabe etmək. Bu, iki qitədə ekspansiya siyasətinin davam etdirilməsinin əhəmiyyətli şərti olardı. O dövrdə bəzi ölkələr müharibədən qaçmağa və ya rəqiblərini bir-birinə qarşı qoymaqla zəiflətməyə çalışırdılar. Belə ki, ABŞ və İngiltərənin planı ondan ibarət idi ki, Almaniyaya ilə Rusiyaya ölümcül savaşa sürükləmək, müharibə yolu ilə Fransanı zəiflətmək, müharibədən sonrakı Avropa üzərində nəzarəti təmin etmək, Afrikada və Asiyada müstəmləkə torpaqlarını qoruyub saxlamaq idi. Sovet İttifaqının planları mövcud idi. Moskva çalışırdı ki, Avropada kollektiv təhlükəsizlik sistemini yaratmaq, ölkəni təcavüzə qarşı müqavimət göstərməyə hazırlamaq, Qərb ölkələri ilə Yaponiyanın vahid antisovet cəbhəsini yaratmasına yol verməmək. İkinci mərhələdə nasist Almaniyasının niyyəti heç də sovet İttifaqına hücum etmək deyildir. Bu baxımdan da 1939-cu ilin avqustun 23-də SSRİ-i ilə Almaniyaya arasında 10 il bir-birine hücum etməmək haqqında müqavilə imzalandı. Lakin sonradan vəziyyət dəyişdi və 1941-ci ildə Almaniyaya SSRİ-yə hücum etdi. Hitler hesab edirdi ki, Sovet İttifaqını qısa müddətdə məğlub edəcək və bundan sonra

dünyada hegemonluq iddiasında olan ABŞ-i cəzalandırmaq üçün hərəkətə keçəcək. Lakin Hitlerin planları Mosvanın 25 kilometrliyində alt-üst oldu. Sonrakı mərhələdə isə nasistlər geri çəkilib məğlub oldular.

Nasistlər Almaniyada hakimiyyətə gəlməyə hazırlanırlar

Ortada olan faktlar da təsdiq edir ki, Almaniyaya, Fransa, Ermənistan kimi quruluşlar bəşəriyyətin varlığına təhlükə mənbəyidirlər. Ən dəhşətli və qorxulu isə Almaniyadır. Çünki son 300 ildə dünyada 26 dağıdıcı gücə malik müharibələr baş verib, onun 19-u Almaniyaya tərəfindən törədilib. Bu zaman dünya əhalisinin 223 milyonu həyatını itirib. Təkcə ötən əsrdə iki dəfə dünya müharibəsi baş verib ki, hər iki müharibənin müəllifi Almaniyaya olub və nəticədə hər iki savaş nəticəsində 105 milyon insan ölüb, 145 milyon isən isə yaralanıb. İkinci Dünya müharibəsi zamanı ən rüsvayçı məğlubiyyəti Fransa yaşamışdır. Demək olar ki, Hitler Fransa hakimiyyətini özərk, təhqiramiz təslimçilik aktını imzalamağa məcbur etmişdir. Bu rüsvayçı məğlubiyyətin acı nəticələrini bu gün də fransızlar yaşamaqdadırlar. Hələ də fransızlar Hitlerin fransız generallarını dizi üstə dar, balaca vaqonda təslimçilik aktını imzalamağa məcbur etməsinə unuda bilmirlər. O zaman, yeni 1940-cı il, mayın 10-da faşistlər Fransanı, Belçikanı, Niderlandı, Lüksemburqu işğal etmək üçün hərəkətə keçdi. Həmin ilin iyunun 9-da almanlar böyük qüvvə ilə hücum edib, şəhərin əsas hissəsini işğal etdilər. 22 iyun tarixində isə Fransa rüsvayçı formada diz çöküb təslim oldu. Bu biabırçılığı daha da dərinləşdirmək üçün Hitler daha amansız fəaliyyət həyata keçirdi. O bunun Birinci Dünya müharibəsində Fransanın Almaniyaya yaşatdığı rüsvayçı təslimçilik aktının qisasını almağa çalışdı. O dövrdə, yeni 1918-ci ilin noyabrın 11-də fransalı marşal Ferdinand Foaşun almanları Kompeyn meşəsindəki mənzil-qərargahında tarixə "Kompeyn müqaviləsi" kimi düşən müqaviləni imzalamağa məcbur etmişdir. Vaqonda imzalanan bu müqavilə almanların əlcəldılması olaraq dəyərləndirilir. İndinin əzünə qədər almanlar bu rüsvayçılığı özlərinin bir millət olaraq fransızlar tərəfindən təhqir edilməsi

kimi dəyərləndirirlər. Lakin Hitler qısa müddətli də olsa, bu rüsvayçılığın qisasını almağa müvəffəq oldu. Fransa üç həftəlik müqavimətdən sonra təslim olduqdan sonra Hitler əmr etdi ki, həmin vaqon tapılıb, təslimçilik aktının imzalanmasına hazırlansın. Belə də oldu. Almanlar artıq yararsız hala salınmış vaqonu tapıb, təmir etdilər, hətta 11 noyabr 1918-ci ildə "Kompeyn müqaviləsi" zamanı çəkilmiş fotolar arxivlərdən tapılaraq vaqonun divarlarına vurulub. Vaqon 1918-ci ildə olduğu kimi eyni yərə, Parisdən 70-80 kilometr aralıda yerləşən Kompeyn meşəsinə aparılıb. Fransızların təhqir edilməsi mərasimə Hitler özü qatılıb.

Onu Almaniyanın xarici işlər naziri Ribbentrop, partiya üzrə müavini Qess, Vermaxtın qərargah rəisi Keytel, Parisin alınmasında qoşunlara rəhbərlik etmiş generallar və digər yüksək vəzifəli şəxslər iştirak etmişlər. Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, 1918-ci il 11 noyabrda marşal Foaşun əyləşdiyi kresloda əyləşən A.Hitler Fransa tərəfini ruhən və mənən əlcəltməklə onları kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur etmişdir. Təslimçilik aktının imzalanmasından sonra Hitlerin əmri ilə "Kompeyn vaqonu" Almaniyaya aparılıb və Berlin şəhərinin mərkəzi meydanında xalqına nümayiş etdirilib. Fransanın diz çökdürülməsi münasibəti ilə Almaniyada bir həftə bayram tədbirləri keçirilib. Lakin bu bayramlar və Avropanın az qala yarısının işğal edilməsi almanlara baha başa gəldi. 1941-ci il iyunun 22-də faşist Almaniyası 15 respublikasının birliyindən yaranan SSRİ-yə hücum etdi. Qısa müddətdə ölkənin bir sıra şəhərlərini işğal etdi. Hətta almanlar

Moskvanın 5 kilometrliyinə qədər yaxınlaşmağa müvəffəq olmuşdular. Lakin əks hücum keçən sovet qoşunları almanları Moskvadan 250 kilometr uzaqlaşdırma bildirdi. Sonrakı sürətli hücumlar nəhayət Almaniyanın məğlub olması və təslim aktını imzalaması ilə başa çatdı. İkinci Dünya Müharibəsində Azərbaycan xalqı böyük qəhrəmanlıqlar göstərmişdir. Müharibəyə yollanan 600 min azərbaycanlıdan 3000 mini həyatını itirib. Döyüşlərdə göstərdikləri igidliyə görə Azərbaycanın 130-dan çox oğul və qızı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülüb, 170 mindən çox əsgər və zabitemiz müxtəlif orden və medallarla təltif edilib. O zaman cəbhə üçün çox zəruri olan neftin 70 faizdən çoxu, benzinin 80 faizi, motor yağlarının 90 faizi Azərbaycanın payına düşürdü. Söz yox ki, bu dəstək olmasa idi Sovet İttifaqının faşist Almaniyası üzərində qələbəsi çətin olacaqdı. Azərbaycan xalqının fədakarlığı, oğullarının qəhrəmanlığı nəticəsində Sovet İttifaqı Almaniyaya təslim olmağa vadar etdi. Təəssüflər olsun ki, müharibədən sonra bir sıra şəhərlərə "qəhrəman şəhər" adı verilsə də, Bakı o siyahıda yer almadı.

Bir sözlə, hazırkı dünyamız yenidən faşistlərin məkrli fəaliyyəti ilə üz-üzə qalıb. Hətta ehtimallar var ki, növbəti seçkilərdə nasistlər hakimiyyəti zəbt edə bilərlər. Ona görə də, bəşəriyyət vəziyyətin ağırlığını dərk etməli faşizmin beşikdə boğulması üçün təxirəsalınmaz tədbirlər görməlidir. Tərəddüdlər və gözləmə mövqeyi tutmaq dünya üçün böyük fəlakətlər yarada bilər. Hələlik isə, görünən ondan ibarətdir ki, Almaniyaya sürətlə silahlanırlar və müxtəlif dağıdıcı gücə malik silahlar istehsal edir. Hazırda Almaniyada silah istehsalına və satışına görə dünyada 4 - cü yerdədir. Yaxın və uzaq mənzilli silahlar istehsal edir və bu silahları münaqişə aparən dövlətlərə satır. Silah tədarükünü artırmaqla Almaniyada dünyaya meydan oxuyur. Nüvə silahı əldə etsə, vəziyyət nasistlərin istəklərinə uyğun cərəyan etmiş olacaq. İtirən, dağıntılara və insan itkilərinə məruz qalan isə dünyamız olacaq. Yəni fəlakət dünyanın hər bir ailəsinin şəhərində, qəsəbəsində, kəndində, belə demək mümkündürsə qapısı öndündədir. İnsanlığın və bəşəriyyətin xilasını naminə birliyə və həmirəliyə ehtiyac var, həmrəy olaq və faşizmə qarşı birgə mübarizə aparaq.

İLHAM ƏLİYEV

Mixail Belyayev: "Azərbaycan ŞƏT və BRİKS ilə bağlı uzaqqörən siyasət nümayiş etdirir"

Rusiyalı politoloq, tanınmış iqtisadçı alim Mixail Belyayev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən sammitinin niyə tarix yazması və bu prosesdə Rusiya və Azərbaycanın hansı yeri tutması barədə "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində maraqlı məqamlara toxunub. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Mixail Kimoviç, Rusiya, Azərbaycan, Çin, Türkiyə liderlərinin və digər dövlət başçılarının iştirak etdiyi Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının bu yaxınlarda Astanada keçirilən sammitində Vladimir Putin çoxqütblü dünyanın artıq realıq olduğunu söylədi və ŞƏT-in ədalətli çoxqütblü dünya nizamının əsas sütunlarından biri kimi öz rolunu gücləndirdiyini dedi. Bu gün ŞƏT Rusiya və Azərbaycan üçün əhəmiyyətə malikdir?

- Astanada keçirilən ŞƏT sammitini, eləcə də yeni formatda olan "ŞƏT plus" sammitini müəyyən dərəcədə tarixi və ya ən azı, suverenlik dövründə gələcəyin tarixi geosiyasi və geoiktisadi proseslərini ifadə edən, müstəqil siyasət yürüdən ölkələr birləşdirən platforma olduğunu qeyd etmək olar. Sammitdə Rusiya, Çin, Azərbaycan, İran, Mərkəzi Asiya ölkələri və Yaxın Şərq liderləri bir araya gəlib. Belə bir zirvə ilə tarix yazılmağa davam edir desək, mübaliğə olmaz. Bu gün dünyanın daha da necə inkişaf edəcəyinə qərar verilir. Dünyada gedən geosiyasi və geoiktisadi proseslərin mərkəzi Qərbdən Şərqə, Şimaldan Cənuba doğru hərəkət edir. İnkişaf mərkəzi ora köçür. Və bu gün BRİKS kimi Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı da bu proseslərdə mərkəzi beynəlxalq strukturlardan birinə çevrilir.

Gördüyümüz kimi, ŞƏT və BRİKS ilə bu və ya digər formada əməkdaşlıqda maraqlı olan dövlətlərin sayı getdikcə artır. Son illər Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan ölkələrin sayı sürətlə artıb. Hazırkı sammitdə Belarus təşkilatına üzv ölkə olub.

ŞƏT-ə bu gün dünya nizamının gələcək inkişafının liderləri və hərkətvericiləri olan ölkələr daxildir, bunlar Rusiya və Çindir. Həmçinin struktura öz potensialı olan və bu lokomotivlərə qoşulmaq və bundan pragmatik fayda əldə etmək istəyən dövlətlər dövlətlər var.

ŞƏT və BRİKS bu gün güc mərkəzləri kimi inkişaf edir. Bununla belə, mən onları Qərbə qarşı mərkəzlər adlandırmazdım. ŞƏT-in sammitində liderlərin qeyd etdiyi kimi, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ətrafında dövlətlərin birliyi heç kime qarşı yönəlməyib. Lakin bu, formalaşmaqda olan dünya nizamının beynəlxalq sütunlarından biridir.

Təbii ki, bu güc mərkəzi bütün

istiqamətlərdə - təhlükəsizlik, iqtisadiyyat və digər sahələrdə inkişaf tələb edir.

Qəbul edilmiş Astana Bəyannaməsində ŞƏT-in inkişafı ilə bağlı planlar müəyyən edilib. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı dövlətlərini və global təhlükə yaradan strukturlarla sıx qarşılıqlı fəaliyyətdə maraqlı olanların hamısını birləşdirmək vəzifəsi var. Nəqliyyat və logistika layihələrinin həyata keçirilməsini son dərəcə vacib sahə kimi qeyd edərdim. Bu istiqamətdə qarşılıqlı fəaliyyət ŞƏT ölkələrinin və təşkilatın tərəfdaşlarının malik olduğu üstünlükləri reallaşdırmağa imkan verəcək.

ŞƏT çərçivəsində dövlətlərin yaxınlaşması, Şərqə vektor olması, Qlobal Cənub ölkələrinin ön plana çıxması Qərbin dünyada lider olmaqdan çıxdığı bu gün obyektiv şəkildə formalaşan global tendensiyalardır. Bu o demək deyil ki, bu gün yaranan yeni mərkəz Qərblə qarşılıqlı əlaqə qurmaq niyyətində deyil. Bəzi Qərb ölkələrinin ABŞ və Aİ-nin indiki siyasətini bəyənmədiyini görürük. Buna misal olaraq Azərbaycanla çox yaxşı münasibətləri olan Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanı göstərmək olar, Rusiya Federasiyası ilə Qərb arasında global münasibətlərin hökm sürdüyü indiki şəraitdə Rusiya ilə konstruktiv münasibətlər qurmağa çalışır. Və çox əlamətdardır ki, o, bu gün Avropa Şurasının hazırkı sədri kimi Ukrayna ətrafında yaranmış vəziyyətdə sülhün bərqərar olmasına təsir göstərməyə çalışır. Rusiya ilə Qərb arasında konstruktiv dialoqa nail olmaq üçün.

Azərbaycan coğrafi baxımdan Şərqlə Qərbin arasında yerləşməyə məhkumdur. Bu gün isə o, Cənubi Qafqaz regionunda bütün sahələrdə şəxsiz liderdir. Xəzər regionunda liderlərdən biridir.

Bu, nəqliyyat dəhlizlərinin - Çinin iştirak etdiyi Orta Dəhlizin, həmçinin Rusiyanın iştirak etdiyi Şimal-Cənub dəhlizinin reallaşdırılması baxımından son dərəcə vacibdir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammiti çərçivəsində Rusiya və Azərbaycan liderləri arasında həm ölkələrin inkişafı baxımından, həm də çoxqütblü dünyanın qurulması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən çoxlu mühüm görüşlər baş tutdu. Vladimir Putinlə İlham Əliyevin

görüşünü qeyd etməmək mümkün deyil. Liderlər bir daha təsdiq etdilər ki, iki ölkə arasında müttəfiqlik sözdə deyil, əməldə baş verir. Əsas diqqət Rusiya və müəyyən mənada Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyət daşıyan Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinə yönəldilib. Bu gün Rusiya ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər də çoxqütblü dünya quruculuğunun tərkib hissələrindən biridir. İki dövlət arasında əməkdaşlıq tək Cənubi Qafqaz regionu üçün deyil, həm də daha geniş mənada sabitləşdirici amildir. Həm global təhlükəsizlik arxitekturası baxımından, həm də iqtisadi proseslər baxımından. Hər iki ölkə Qlobal Cənub ölkələri ilə əlaqələri dərinləşdirmək siyasəti yürüdü.

Sammitdə Putin, Əliyev və Çin lideri Si Cinpin arasında ayrıca görüşlər də olub. Və Rusiya ilə Çin arasındakı münasibətlər bugünkü Azərbaycan və Çin münasibətlərində olduğu kimi, bəlkə də tarixin ən yüksək səviyyəsinə çatıb. Vladimir Putin yenidən dövlət başçısı seçildikdən sonra ilk səfərini Çinə edib. Ötən il Çin Xalq Respublikasının rəhbəri Rusiyaya səfər edib. Bu çox şey deyir.

Son illər Azərbaycan və Çin ardıcıl olaraq müxtəlif istiqamətlərdə - ilk növbədə "Bir kəmə, bir yol" nəqliyyat dəhlizləri üzrə əməkdaşlıq məsələsində, Orta Dəhlizdə çox intensiv razılıqlar. Bakı və Pekində "yaşıl" enerji sahəsində əməkdaşlıq haqqında ciddi işlər aparılır. Əliyevlə Si Cinpin arasında Astanada Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının iclası çərçivəsində danışıqlar zamanı liderlərin Strateji Tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə imzalanması, bəlkə də çoxdan gözlənilən və proqnozlaşdırılan hadisə idi. Bu, bir daha Azərbaycanın siyasətinin bu gün nə qədər uzaqqörən olduğunu, dövrün meyillərinə nə qədər həssas olduğunu, gələcəyə

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

nə dərəcədə diqqət yetirdiyini və həm ölkə üçün, həm də Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki statusu baxımından müsbət nəticə verdiyi bir daha sübut edir. Azərbaycanın BRİKS-ə qoşul-

ilə, məsələn, müsəlman ölkələri arasında körpü rolunu oynayır.

-ŞƏT-in sammiti ilə paralel olaraq Minskə Belarusun Müstəqillik Günü münasibətilə Rusiya, Çin, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, və Özbəkistan hərbiçiləri iştirak edirdi. Məlumdur ki, dövlətlər paradlarda iştirak etməkdə kifayət qədər diqqətlidirlər... Burada isə Çin, Azərbaycan...

- Təbii ki, bunlar faktlardır. Təkcə siyasi və iqtisadi əməkdaşlığa deyil, həm də hərbi əməkdaşlığa hazırlığın göstəricisidir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ölkələrinin maraqlarını kimin müdafiə edəcəyinin göstəricisidir. Axı ŞƏT-in sonuncu sammitində Belarus da bu struktura qəbul edilib. Ümumiyyətlə, Rusiya siyasətindən danışırıqsa, o, postsovet ölkələri ilə renesansa can atır. Ancaq bəziləri ümumi tendensiyalardan fərqlənir.

Ermənistan, məsələn, ŞƏT-in tərəfdaşı olsa da, sammitə getmədi. Baxmayaraq ki, bu sammitdə bu və ya digər dərəcədə dünyada siyasi və iqtisadi proseslərin gələcəyi müəyyənleşdi.

Bundan başqa, Ermənistan Minskəki paradə iştirakdan imtina edib. Tutaq ki, biz burada İrəvanın Belarusla bu yaxınlarda başlayan münasibətlərinə istinad edə bilərik. Amma ŞƏT sammiti çərçivəsində parad və görüşlər keçirilərkən Ermənistanın baş naziri Yerevanda Amerika nümayəndə heyətini qəbul edirdi, Ermənistan paytaxtında isə Ermənistan-Aİ münasibətlərinə həsr olunmuş konfrans keçirilirdi.

Bütün bunlar diqqət yetirilməli hadisələrdir. Ermənistan iyulun 9-dan 11-dək Vaşinqtonda keçiriləcək NATO sammitinə dəvət aldığı gündə dərhal razılığa. Ermənistan və ABŞ bu yaxınlarda münasibətlərin səviyyəsini strateji səviyyəyə yüksəldib. Ermənistanın indiki rəhbərliyi niyə məhz bu yolu seçdi, cavabım yoxdur. Amma bunların respublikanın özünün gələcəyi üçün ağlabatan olmayan hərəkətlər olduğu aydındır. Ermənistan Respublikası 180 dərəcə dönüş edib. Amma biz bunu bir fakt kimi, bəlağətli fakt kimi qəbul etməliyik.

Fikrimcə, bu şərtlər daxilində Rusiya çətin ki, Ermənistanı tərəfdaş, nə də müttəfiq kimi qəbul edə bilər. Ermənistanın özü belə siyasət yürütmək qərarına gəlib və üstəlik, Rusiya Federasiyası ilə növbəti qarşıdurmaya səbəb olur. İkitərəfli münasibətlərin istiləşməsindən və yaxın gələcəkdə möhkəmlənməsindən danışmağa belə dəyməz.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

“Sosial məzuniyyətlərə görə pul əvəzi verilmir”

MÜNASIBƏT

“Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin müvafiq olaraq 83.2, 135.2, 137.2, 140.4, 143.2 və 144-cü maddələrinə müvafiq olaraq bildirmək istədim ki, işçi müvafiq iş ilində əmək məzuniyyətindən istənilən səbəbdən istifadə etmədikdə ona həmin iş ili (iş illəri) üçün istifadə edilməmiş əmək məzuniyyətinə görə müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə kompensasiya ödənilir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkil Turan Abdullazadə deyib.

O bildirib ki, əmək məzuniyyətindən vaxtından əvvəl geri çağırılan işçiyə tərəflərin razılığı ilə ya işə başladığı gündən etibarən əmək haqqı hesablanır və işləndiyi məzuniyyət günlərinin əvəzində ödənişsiz əlavə istirahət günləri (əvəzgün) verilir, ya da işə başladığı gündən etibarən işçiyə əmək haqqı hesablanır: “İstifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə düşən məzuniyyət pulunun məbləği ondan tutulur və məzuniyyətin istifadə edilməmiş günləri gələcəkdə müəyyən edilmiş vaxtda verilərək yenidən məzuniyyət pulu hesablanır ödənilir. Məzuniyyət haqqının ödənilməsi üçün əmək haqqının hesablanması qaydası işçiyə istifadə edilməmiş məzuniyyətə görə pul əvəzi ödənilərkən də tətbiq edilir.

İşçi məzuniyyətdən istifadə etmək istəmədikdə ona müəyyən edilmiş qaydada və şərtlərlə istifadə edilməmiş məzuniyyətə görə pul əvəzi ödənilir. Əmək müqaviləsinə xitam verilməsinin səbəbindən və əsasın-

dan asılı olmayaraq işçiyə işdən çıxan gündən asılı hər hansı şərt və ya məhdudiyet qoyulmadan istifadə etmədiyi bütün iş illərinin əsas məzuniyyətlərinə görə pul əvəzi ödənilməlidir. Əmək münasibətlərinə xitam verilərək əlavə məzuniyyətlərə, təhsil və yaradıcılıq məzuniyyətlərinə, habelə sosial məzuniyyətlərə görə pul əvəzi verilmir.

Müəyyən iş ilinə görə əmək məzuniyyətdən istifadə etmiş işçinin əmək müqaviləsinə həmin iş ili başa çatanaqəd xitam verilərək ödənilmiş məzuniyyət haqqının müvafiq hissəsi işçidən tutula bilər. Əmək müqaviləsinə xitam verilərək işəgötürən son haqq-hesabı (istifadə edilməmiş əmək məzuniyyətinə görə pul əvəzi, işçiyə ödənilməli əmək haqqı və digər ödəmələr) sonuncu iş günü işçiyə verməlidir”.

Söylü Ağazadə

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Messinin qolu Argentina millisini finala yüksəltdi

ABŞ-da təşkil olunan Amerika Kubokunda ilk finalçı müəyyənləşib. Yarımfinalda Kanada ilə qarşılaşan Argentina millisi 2:0 hesablı qələbə qazanıb. Qolları Xulian Alvares (22) və Lionel Messi (51) vurub.

Qeyd edək ki, yarımfinalın digər matçı Uruqvay və Kolumbiya komandaları arasında baş tutacaq.

İspaniyalı futbolçu Pelenin rekordunu yeniləyib

İspaniya millisinin və “Barselona” komandasının futbolçusu Lamin Yamal braziliyalı əfsanəvi hücumçu Pelenin rekordunu yeniləyib. Xarici medianın yazdığına görə, 16 yaşlı vinger bunu Avropa çempionatının yarımfinal mərhələsində Fransanı (2:1) məğlub etdikləri matçda reallaşdırıb. Belə ki, o, turnirin 1/2 final görüşündə meydana çıxan ən gənc oyunçu olub.

Braziliya millisinin sabiq üzvü Peleyə məxsus olan əvvəlki rekord isə 1958-ci ildə qeydə alınıb. Əfsanəvi futbolçu həmin vaxt 17 yaşında dünya çempionatının yarımfinal matçında oynayıb.

Dünənki qarşılaşmada Fransa millisinin qapısına baxımlı qol vuran L.Yamal həm də turnirdə fərqlənən ən gənc oyunçu kimi tarixə düşüb. Qeyd edək ki, İspaniya millisi finalda Niderland-İngiltərə cütünün qalibi ilə qarşılaşacaq. Avropa çempionatına iyulun 14-də yekun vurulacaq.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3200